

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2009

František Prokeš

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií Brno

**Společenská efektivita práva - současná česká rodina v rovině
právního a sociálního vývoje**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. et . Mgr. Zdeňka Vaňková

Vypracoval:

František Prokeš

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Společenská efektivita práva - současná česká rodina v rovině právního a sociálního vývoje“ zpracoval samostatně a použil jsem jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 2009

.....
František Prokeš

Poděkování

Děkuji paní PhDr. et . Mgr. Zdeňce Vaňkové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytovala po celou dobu zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat své manželce Janě Prokešové za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytovala při celém studiu a zpracování bakalářské práce.

František Prokeš

OBSAH

Úvod	2
1. Postavení rodiny v současné společnosti	4
1.1 Základní postavení rodiny	4
1.2 Sociální postavení rodiny	8
1.3 Právní postavení rodiny	11
1.4 Dílčí závěr	15
2. Rozpad rodiny	18
2.1 Sociální aspekty rozpadu rodiny	21
2.2 Právní aspekty rozpadu rodiny	25
2.3 Pohled rodičů na rozpad rodiny	29
2.4 Dílčí závěr	31
3. Lokální pohled na důsledky rozpadu rodiny	33
3.1 Hodnocení získaných podkladů	36
3.2 Vyhodnocení hypotézy	39
3.3 Hodnocení vlastních zkušeností – kazuistika	41
3.4 Dílčí závěr	44
Závěr	46
Resumé	49
Anotace	50
Seznam použité literatury a pramenů	51
Seznam příloh	52

Úvod

Než vstoupím do problematiky své práce, několik slov k úvodu jako takovému. Co je to vlastně ten úvod? Úvod je většinou to, co se píše až na úplný konec a potom se to dá na začátek. Proč se to ale píše až na úplný závěr? Když je autor s psaním prakticky hotov, upadá do takových zvláštních meditativních stavů a řadu otázek, které jej při psaní provázelo, se opětovně připomene a proto se je snaží dostat do toho úvodu.¹⁾

Jsem uspokojen nad tím, že jsem nemusel nějakým zásadním způsobem zasahovat a nebo dodatečně měnit podstatu své práce. Práce na téma - **Společenská efektivita práva - současná česká rodina v rovině právního a sociálního vývoje**, přesně vystihuje moji snahu o jednak právní pohled na věc v souvislosti se současnou pracovní pozicí, ale také rozbor rodiny a především popis situace rodiny po rozvodu. Pro ještě lepší kvalitu své práce jsem se účastnil také přípravného kurzu z práva se zaměřením na správné metody a pokyny pro vypracování bakalářské práce.

Ale zpět ke stěžejní problematice mé bakalářské práce. Budu se zabývat současnou rodinou. Jak již z názvu vyplývá, budu současnou rodinu sledovat nejen z pohledu právního, ale i z dalších pohledů. Východiskem budou především všechny klady, funkce a jiné postavení rodiny v současné společnosti. Vlastně takové zasazení rodiny do právního a sociálního povědomí jednak na základě dosavadních poznatků a ověřených odborných skutečností, ale také na základě vlastních zkušeností z dosavadní praxe. Zpracováním příslušných informací naplním teoreticko-metodickou část své práce.

Ve druhé kapitole nebo ve druhé části bakalářské práce se již zaměřím na předmět, na problémy této rodiny a opět ji budu sledovat z několika pohledů a aspektů. Je třeba ještě upozornit na skutečnost, že v této kapitole se zaměřím na současnou společnost, tedy z hlediska lokálního na území našeho státu. Mimo mých zkušeností zde budou dále navíc interpretovány i postřehy zainteresovaných rodičů. Přes jednotlivé aspekty, které přivedou rodinu na hranici rozpadu, rozvodu nebo rozchodu, se touto kapitolou propracuji k třetí části, což bude cílem celé mé práce.

Ve třetí kapitole se budu zabývat především lokálními souvislostmi vedoucími k cíli a to na základě stanovené hypotézy - **je více rodin, které tuto podstatnou záležitost dovedou vyřešit samy na podkladě dostatečných sociálních návyků a zachovalých rodinných vztahů**. Na počátku vymezím současnou společnost na

¹⁾ Křivohlavý, J., Já a ty o zdravých vztazích mezi lidmi. Druhé vydání Praha:Avicenum, 1986, s. 9.

období od roku 1998 do roku 2007 to především na základě dvou zásadních zákonů pro tuto práci. Tohle vymezení je ohraničeno nejen zákonem o rodině číslo 94/1964, resp. jeho podstatnou novelizací číslo 91/1998 ze dne 3.4.1998, ale i novým územním uspořádáním, které je upraveno zákonem číslo 129/2000 Sb. ze dne 12. dubna 2000 o krajském uspořádání.

Pomoci dalších podkladů ze statistik Městského úřadu Velké Meziříčí, odboru sociálních věcí a zdravotnictví, Policie ČR Obvodní oddělení Velké Meziříčí a Okresního soudu Žďár nad Sázavou se chci dopracovat až k tomu, zda tyto shromážděné hodnoty stanovenou hypotézu verifikují nebo vyloučí a nepotvrdí.

Vyhodnocení hypotézy tak ukáže pravdivý stav daného problému a na základě toho se pokusím ukázat případná možná řešení pro další použití v praxi. V návaznosti na získané výsledky nastíním možné propojení a využití znalosti, dovedností a schopností sociálního pedagoga pro úspěšnější zvládnutí tak zásadního zásahu do rodiny jako je rozvod.

Postavení rodiny v současné společnosti

1.1 Základní postavení rodiny

Nejprve tedy k vymezení rodiny obecně. Samozřejmě každý z nás ví a má i jistou představu o tom, co to vlastně rodina je. Pokud se dále zaměříme na její poslání, funkce ve vztahu k jednotlivci nebo k celé společnosti, tak tyto otázky již nejsou tak jednoduché a jednoznačné, jak se může na první pohled zdát. Rodina tvoří základ společnosti.

Určitě se lze shodnout na tom, že se jedná o malou skupinu lidí s velmi specifickými až intimními vztahy. Rodina jako taková procházela a neustále prochází a určitě i v budoucnu bude procházet svým specifickým a nezaměnitelným vývojem. Samozřejmě neměla vždy stejnou podobu a historicky prošla mnohé etapy s různými obměnami. Pro lepší ilustraci si udělejme malý výlet do historie až do doby k jejímu vzniku.

Na samém počátku nebo chceme-li na nejnižším stupni civilizace se zřejmě nedalo ještě hovořit o plnohodnotné rodině, i když jisté náznaky a rysy určité soudržnosti mezi muži a ženami rodu již byly možné pozorovat. V této době se spíše jednalo o jakési skupinové rodové uspořádání „rodiny“. Až mnohem později se utváří již nám dobře známá párová rodina. V prvních obdobích se ještě nedá říci, že by se hned jednalo o klasickou rodinu, jak ji známe dnes, i když byl stále více omezován pohlavní styk mezi příbuznými a jistý postup a směr k pozdější monogamii. Tyto znaky byly spíše typické pro rodinu, kde rozhodující a dominantní vliv ještě měla žena. O monogamní rodině můžeme hovořit až od doby přenesení moci na muže, tedy pevný svazek mezi mužem a ženou, jak ho známe z dnešní doby. Postavení mezi ženou, mužem a dalšími členy rodiny se v různých fázích vývoje samozřejmě také měnilo. Na druhé straně je nutné poznamenat, že některé vztahy zůstaly relativně stejné a nebo se jich proměna dotkla jen velmi okrajově, chcete-li jen nepatrně. Je jisté a neoddiskutovatelné, že rodina se mění v závislosti na státním zřízení, na společenských a ekonomických podmínkách, které rodině umožní, resp. neumožní další rozvoj a vývoj po všech stránkách.²⁾

Nejradikálnější změny je možné vidět ve složení rodiny a především v její velikosti. Pokud se díváme nazpět do dřívější doby, tak je obecně známo, že v tamních dobách byla rodina početnější s obvykle deseti i více dětmi. A v takové společné domácnosti

²⁾ Cibulec, J., Soužití tří generací. Praha:Práce 1980, s. 35 - 37.

nežili jenom rodiče a děti, ale i prarodiče a mnohdy i další blízcí příbuzní. Tohle vícegenerační soužití vyžadovalo dobré vzájemné vztahy, podstatně více pochopení a tolerance než je vidět v některých případech v současnosti. Takové celkové harmonie se dosahuje zpravidla obtížněji, ale soudržnost těchto velkých rodin byla do jisté míry pochopitelná, pokud se podíváme na její podmínky a možnosti z pohledu případné pomoci ze strany institucí a státu. Člen takové rodiny si byl dobře vědom i toho, že sám je velmi zranitelný a přece v takovém kolektivu má větší naději, pokud by se dostal do nesnází nebo životních problémů. Takto početná rodina si mnohem dříve a snadněji pomohla ze svých vlastních zdrojů a proto ta velká soudržnost byla pochopitelná. Autor na základě vlastního nabytého poznání uvádí svůj vlastní postřeh, kdy jeho babička ještě pocházela z dvanácti dětí, tedy z ještě dosti početné rodiny. Sama ale již měla „pouze“ dvě děti. I zde na tomto osobním příkladě je možno vidět jistý vývoj už přes jednu generaci. Vývojem státu ve všech směrech a dalších možnostech rodiny, větší samostatnosti a ekonomické nezávislosti jejich členů, dochází k osamostatnění manželské rodiny. Dnes ji spíše známe pod pojmem nukleární rodina, tedy jen rodiče a jejich děti. Ostatní příbuzní s rodinou společně již nebydlí, nemají společnou domácnost a i vzájemné vztahy jsou do jisté míry omezeny. Širší rodina v dnešní době přetrvává v menší míře a pouze v některých specifických krajinách.³⁾

Tak to by byl krátký pohled do historie rodiny, do jejího rozvoje, vývoje, do její transformace. Pro potřeby této práce si budeme všimát především současné rodiny, tedy rodiny nukleární. Aby bylo možné hlouběji pochopit všechny souvislosti, je nutné se podívat na problematiku rodiny obšírněji, ve větších detailech, jak jako určitý celek zapadá do společnosti. Jaká je celková atmosféra, angažovanost, zájmy, hodnoty a celkový charakter konkrétní rodiny v konkrétní společnosti.

Jistou přímou souvislost má a musí mít postavení a úkoly jednotlivých členů rodiny. Člověk v celém svém životě hraje vždy nějakou roli, která vyplyne z dané situace, z pozice ve skupině, resp. ve společnosti. Jde vlastně o jednání člověka, kterým naplňuje jisté chování a očekávání ze strany okolí. Každá generace přinesla a přináší do rodiny své nové normy, sankce a způsob jejich dodržování nebo vymáhání. S jakou schopností může a nebo chce jedinec vykonávat tuto svoji roli v rodině potom můžeme hodnotit úspěch a nebo neúspěch rodiny a nakonec i celé společnosti. Aby nedocházelo ke konfliktům v rodině, je nezbytně nutné, aby byla jasně nastavena pravidla tak, aby

³⁾ Cibulec, J., Soužití tří generací. Praha: Práce 1980, s. 39 – 40.

každý člen rodiny také přesně věděl, co smí a kam až může zajít a kam už ne. Stanovení takových mantinelů není vůbec jednoduchý proces. V mnohých rodinách tyto normy se dědí z generace na generaci, ale právě pro další generaci mohou působit velmi cize až formálně. To také může vyvolat jistou nechuť k podřízení se těmto normám. Atmosféra rodiny je nesmírně důležitá, protože především ovlivňuje vztahy mezi jejími členy, ale také celkový koloběh rodinného života vůbec.

V dnešní rodině již nejsou tak jednoznačně vymezeny pozice rodičů, tedy muže a ženy, jak tomu bylo v dřívější době. Především změna ekonomických možností žen přinesla větší zrovnoprávnění obou rodičů. Stejně se ale oba musí podílet na zvládnání všech situací, do kterých se rodina dostane. Přiměřeným způsobem se musí podílet na chodu a rozhodování rodiny, pokud má rodina s jistým úspěchem řešit vzniklé problémy. Oba rodiče si musí především uvědomit podstatnou skutečnost a to, že vlastním jednáním a chováním dávají příklad svým dětem. Pokud jejich vztahy jsou na určité kvalitativní úrovni, ušetří si v pozdější výchově mnoho energie, kterou mohou využít ke zvládnutí jiných důležitějších úkolů. Stará známá pravda hovoří o tom, že nejlépe vychovává vlastní příklad, vlastní každodenní jednání a chování. Je velice těžké přesvědčit někoho a o to je to těžší přesvědčit vlastní děti, aby se chovaly jinak, než to vidí každý den od svých nejbližších vzorů - rodičů.⁴⁾

Role dítěte v rodině je specifická a také záleží, zda se na ni díváme z pozice dítěte a nebo ze strany rodičů. Rozdílnost obou pohledů plyne z toho, že se přece jenom jedná o dvě různé generace, které vyrůstaly sice v blízké, ale přece jen v jiné době, v jiném prostředí a také s jinými životními zkušenostmi. Aby se předešlo případným problémům, měly by se obě strany snažit, aby oba pohledy se co možná nejvíce přiblížily. Snad nejjednodušší cestou by zřejmě bylo vcítění se do role toho druhého. Těmito rolemi by se dalo zabývat podrobněji a specifikovat je dále v rodině, jako je například sourozenec a další. Prozatím vyzvedněme důležitost a význam bezkonfliktního a harmonického soužití v rodině, na které se musí svými schopnostmi a vyspělostí podílet všechny osobnosti.⁵⁾

Autor se ale nebude zabývat pouze a jen prosperující rodinou, ale spíše jednotlivými činiteli, které přispěly a přivedly rodinu k jejímu rozkladu a rozpadu. Především se zajímá o rodinu po jejím rozkolu, můžeme říci po rozvodu, kdy se dosud funkční rodina rozložila jako domeček z karet a každý z jejích členů si hledá své nové

⁴⁾ Poznámka autora – vlastní zkušenost

⁵⁾ Cibulec, J., Soužití tří generací. Praha: Práce 1980, s. 51 – 54.

místo, začíná se učit hrát svoji novou roli. Teprve v těchto okamžicích se naplno projeví, jaké osvojené normy a hodnoty jednotliví členové bývalé rodiny prokáží. Jaká ještě zůstala úcta k vytvořeným a uznávaným hodnotám, k člověku samému. Co lidského se v člověku usadilo a především, co v něm ještě zůstalo. Nebo zda půjde o řešení problémů tzv. tvrdou cestou racionalizmu a dříve společné a milované děti se stanou pouze figurkami na šachovnici a rukojmími pro prosazování svých vlastních zájmů vůči bývalému partnerovi. Teprve teď se ukáže, zda půjde o dialog se záměrem vyřešit tuto novou situaci a nebo naopak o boj o svoje výhody a další pohodlí a majetkový nebo obdobný prospěch.⁶⁾

Takže zaměříme pohled na hlavní příčiny rozpadu manželství a především na další řešení po rozvodu. Co může být přednějšího a důležitějšího, než dohoda na dalším zaopatření dětí, případné stanovení výživného a další vyplývající povinnosti. Celý tento svůj záměr autor zasadí do regionu Velkého Meziříčí, který je mu domovem a již desítky let dobře zná.

Na základě zjištěných skutečností a získaných podkladů buď se podaří stanovenou hypotézu - **je více rodin, které tuto podstatnou záležitost dovedou vyřešit samy na podkladě dostatečných sociálních návyků a zachovalých rodinných vztahů**, potvrdit a nebo vyvrátit, tedy se mu podaří dospět k tomu, že přece jenom více rodin po rozvodu si dokáže další život uspořádat bez vnějšího zásahu státních institucí a nebo ne.

Opět se dostáváme do obdobné roviny, kde autor vidí jisté vaakum a prostor, kde by mohl sociální pedagog uplatnit své získané znalosti, schopnosti a vlastnosti při „přibližování rozhodnutí obou partnerů po rozvodu“. Z dosavadních zkušeností a všech dostupných statistik vyplývá, že vše nedovede vyřešit nějaké státní nařízení, nějaká vyšší moc. Někdy právě tato vyšší moc je chápána úplně naopak, spíše jako nějaká zrada vůči člověku samému. V této pasáži je především potřebná komunikace a to všemi směry. Stále a dokola je nutné vysvětlovat a přesvědčovat, protože někteří to hned nechápou a nebo se rádi nechávají přesvědčovat. Je v tom nutné spatřovat vytrvalost a zase vytrvalost sociálního pedagoga. Pokud ji bude mít a nenechá se odradit i často přítomnou arogancí, tak jeho práce bude a musí mít smysl a potom se dostaví i výsledky.

⁶⁾ Cibulec, J., Soužití tří generací. Praha: Práce 1980, s. 56 – 58.

1.2 Sociální postavení rodiny

Rodinu představuje malá skupina osob, která je přímo spjata pokrevními svazky, manželstvím nebo adopcí a dospělí členové takové rodiny jsou spoluodpovědní za výchovu a všestranný rozvoj dětí. Za rodinu obvykle především považujeme takovou rodinu, která byla založena na základě uzavřeného manželství. V dnešní době již nesmíme zapomínat ani na nemanželské vztahy, obdobné vztahy a nebo na „pouhý“ společný způsob života. Historie i zkušenosti ukazují a autor se s tímto názorem také plně ztotožňuje, že vůbec není podstatné a důležité, o jaký svazek se vlastně jedná.⁷⁾

Pokud se podíváme opět trochu zpět do historie, byl spíše užíván jiný výraz než rodina a to domácnost, který v sobě může spíše pojmut všechny členy v domě. Je nutné si uvědomit, že v dřívější době bylo složení domácnosti opravdu trochu jiné, než je tomu v dnešní době. Kromě pokrevně příbuzných se pravidelně zcela obvykle objevovali i další členové domácnosti jako byla např. čeleď, podruzi a další osoby, které byly přítomny při společném stolování. Postupně se začínají projevovat morální normy, náboženské představy o životě, o vyšším životním standardu, ale nejvíce domácnost nebo rodina začíná sloužit jako ekonomická jednotka. Tato větší domácnost měla větší šanci a proto také byla spíše zárukou pro přežití. Proto také sňatky byly uzavírány především z hlediska majetku a romantika nebo láska ve vztahu novomanželů příliš nepěstovala.⁸⁾

Pomalou a postupně se domácnost mění na nukleární rodinu. Začíná se klást důraz na mateřskou lásku, cit, svobodu partnera a uzavření se vůči okolí s důrazem na ochranu vlastního soukromí.

V moderní rodině také dochází ke značné samostatnosti ženy, která především plyne v souvislosti s osobním a hlavně finančním osamostatněním. Dokonce nepovažuje za nutné udržovat vztah s mužem kvůli výchově dětí. Na konci 20. století již společensky není ani tak striktně odsuzován rozpad rodiny, rozvod a spíše do popředí se dostává žití stylem tzv. singles.⁹⁾

Ať již je rodina v kterékoliv podobě a v jakémkoliv počtu, zajišťuje a nezbytně musí zajišťovat mnoho základních funkcí mezi které především řadíme funkci reprodukce, výchovnou, sociálně ekonomickou, kulturní, psychologickou, emocionální.

⁷⁾ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rodina> ze dne 15.5.2008 , s. 1.

⁸⁾ Cibulec, J., Soužití tří generací. Praha: Práce 1980, s. 39 – 46.

⁹⁾ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rodina> ze dne 15.5.2008 , s. 3.

Jako první se většinou uvádí reprodukční funkce nebo někde je uváděna biologická, resp. sexuální funkce. Je jasné, že pokud se má a chce nějakým kvalitním směrem lidstvo vyvíjet, je reprodukce v monogamii pravděpodobně to ideální. Manželství, rodina vzniká především s přirozeným nebo vrozeným smyslem vedoucím k narození dětí. Také se často říká, že děti jsou smyslem života. Tuto pravdu si člověk neuvědomuje hned, ale až postupem času. Někdy si to bohužel uvědomíme až v době, když už je pozdě. Při zakládání rodiny si ještě v plné síle neuvědomujeme tuto velkou a stokrát prověřenou pravdu. Je možné se zmínit i o rodině bez dětí nebo bezdětném manželství, ale pro potřeby této práce se tímto nebudeme blíže zabývat. I sexuální část této funkce je potřebná a velmi důležitá. Možná je tato část důležitější, než se mnohdy zdá. Dokonce v některé době to bylo jisté tabu. Ten citový, erotický soulad dokáže mnohdy vyřešit docela zásadní problémy soudržnosti manželů nebo partnerů a překonat i nejsložitější problémy celého soužití.¹⁰⁾

Nestačí dítě jenom počít, ale také je třeba připravit ho pro jeho vlastní život, proto musí následovat funkce výchovná. Bylo vždy nutné a v současné době je tato naléhavost ještě zřetelnější a důležitější připomínat výchovu, aby se dostala do podvědomí všech příslušníků rodiny. Nelze předpokládat dobré vztahy v rodině, pokud se neví, co vlastně výchova je a nebo je výrazně podceňována. Výchovu je nezbytně nutné chápat jako celoživotní působení, přesvědčování, varování, odměňování, trestání, ale především příkladem. Nic účinnějšího nebo lepšího nelze uplatnit, než je vlastní příklad. Někdy si ani neuvědomujeme, že jsme pozorováni a že naše jednání je dříve nebo později napodobováno. Je velmi těžké vysvětlit dítěti, že se musí chovat takovým nebo onakým způsobem, když se sami chováme úplně jinak. Špatná výchova se v rodině neprojevuje pouze v době, kdy dítě se v této rodině pohybuje, ale tyto chybné návyky si přenáší do dalšího prostředí a do dalších interakcí. Kvalita výchovy se velmi brzy projeví se všemi aspekty. Dobrá výchova vede ke spokojenosti vychovatelů – rodičů a samozřejmě také i dítěte, které je za takové jednání chváleno a odměňováno. Naopak špatná výchova vede k celkovému rozladění rodičů, kteří si chybu na své straně nechtějí přiznat a veškerou vinu se snaží připisovat dítěti, které je napomínáno, trestáno a postupem dochází k celkové disharmonii v celé rodině.¹¹⁾

S výchovnou funkcí je přímo spojena funkce emocionální. Autor se domnívá, že by mohly být obě funkce uváděny pod jedním společným titulem, ale některé odborné

¹⁰⁾ Cibulec, J., Soužití tří generací. Praha: Práce 1980, s. 40 – 41.

¹¹⁾ Cibulec, J., Soužití tří generací. Praha: Práce 1980, s. 42 – 44.

práce ji vypichují jako samostatnou stat' a věnují ji oddělenou pozornost. Je více než jasné, že vše vychází z výchovy a z příkladů, které může dítě v rodině vidět . Potom také na chování dítěte lze poznat, kde v rodině je citově emocionální chudoba a kde citová oblast dítěte byla zasažena tím správným směrem.

Ekonomika stále více ovlivňuje všechny oblasti života a v dnešní době je této funkci někdy podřízena celá rodina a často je i rozhodující měřítkem s okolním světem. Mění se struktura bydlení, stále se zvětšují požadavky jednotlivých členů na vybavení, na financování všech potřeb, ale i volnočasových aktivit. Z mnoha příkladů je také již prokázáno, že jenom dobrá ekonomická situace rodinu nevynese na výsluní a také není zárukou toho, že členové budou spokojeni a rodina bude plnit všechny další funkce. I když i pouhá honba za majetkem, hromadění velkého množství spotřebních prostředků, sice může členům vyhovovat a zdánlivě je uspokojovat. Je ale také pravdou, že dobré ekonomické zázemí umožňuje dospívajícím dětem kvalitní studium, možnost stáží v cizině a tím i dobrý předpoklad pro jazykovou vybavenost a kvalifikaci pro budoucí povolání. Rozhodující bude přístup celé rodiny, jak se dovedou se svými finančními možnostmi vyrovnat, jak kvalitně a účelně je dovedou využít pro svoji potřebu a potažmo ve prospěch celé společnosti.¹²⁾

Samozřejmě můžeme jmenovat další funkce jako je například funkce ochrany, kdy členové by měli mít pocit sounáležitosti, zázemí, místa, kde naleznete klid pro opětovné načerpání sil. Žádnou funkci nelze chápat izolovaně, všechny jsou na sobě závislé a navzájem se prolínají a doplňují tak, aby byl další vývoj harmonický, kulturní a především morální.

Čím lépe se daří tyto jednotlivé funkce naplňovat, tím je rodina stabilnější a umožňuje jejich jednotlivcům rozvinout se a přizpůsobit se požadavkům doby a společnosti. Naopak vzájemná netolerance, špatná řešení, rozepře, konflikty roztáčí nekonečnou spirálu problémů, které dostanou jednotlivce a poté i celou rodinu do situace, kterou není schopna zvládnout. A právě v této fázi začíná být rodina pro tuto práci zajímavá, nastává zlom rozpadu a řešení nové situace z pozice sociálních návyků a vzniklé problémy se dostávají do soukolí vlastností jednotlivců. Těch rozporů může být celá řada, v této fázi autor nebude jednotlivé problémy definovat. Teď se teprve naplno projeví, zda jsme schopni zvládnout alespoň sami sebe. Mám zájem a chci! A pokud vydrží komunikace, pak je otevřená cesta k vyřešení i nejdůležitějších problémů.

¹²⁾ Cibulec, J., Soužití tří generací. Praha: Práce 1980, s. 41 – 42.

1.3 Právní postavení rodiny

Již řecký filozof Aristoteles chápal, že je nastupující nutností jisté a jasné právní uspořádání v jakémkoliv státě. V této době si již uvědomil potřebnost ústavního státního uspořádání. I když se ukázalo, že tato cesta byla velmi dlouhá a trnitá a ne každé období stejným dílem přispělo k posunutí pomyslného břemene vpřed. Tato předvídavost se plně projevila v moderním státě, kde se hybnou silou začala být ekonomika a zásadně se změnila nejen úloha a postavení člověka jako jednotlivce, ale také i nové úkoly domácnosti a rodiny.¹³⁾

Brzy si představitelé a zákonodárci uvědomili specifický vztah jedince a státu a do svých ústavních zákonů zakotvují nejen základní práva a povinnosti jednotlivce, ale i vymezují autonomní prostory pro celou rodinu. Na druhé straně nutno vidět za touto snahou i jisté sledování svých vlastních cílů.

Tyto změny se nevyhnuly ani naší zemi a v návaznosti s různými obměnami ústavy, případně státního zřízení se měnily i podmínky a zákony upravující rodinný život a sociální politiku státu a vše kolem, co s rodinou, resp. jednotlivci v rodině souvisí.

Pokud chceme právně vymezit prostor pro rodinu, podívat se na tuhle problematiku ze strany práva, musíme začít správně právně, tedy od právně nejsilnějšího a „nejhlavnějšího“ zákona všech zákonů a to je ve většině ústava nebo soubor zákonů vystupující ve formě ústavních zákonů. Přidržíme se situace v naší republice a tak autor bude hovořit o ústavě jako zákoně s nejvyšší právní silou, kde jsou obsaženy všechny základní a nejdůležitější ustanovení. Samozřejmě k objemnosti a složitosti jednotlivých odvětví práva nelze očekávat, že zde bude vše vysvětleno a rozvedeno do podrobnějších detailů. Je to pomyslná střecha, pod kterou se dokáží poschovat všechny navazující zákony, další právní ustanovení a ze které se rozbíhají specifická odvětví. Již v preambule naší ústavy je uvedeno **„...v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody jako vlast rovnoprávných, svobodných občanů, kteří jsou si vědomi svých povinností vůči druhým a odpovědnosti vůči celku, jako svobodný a demokratický stát, založený na úctě k lidským právům a na zásadách občanské společnosti, jako součást rodiny evropských a světových demokracií ...“**¹⁴⁾

¹³⁾ Kejdová, M., Vaňková, Z., Právo a sociální politika, s. 6.

¹⁴⁾ Ústava České republiky číslo 1/1993 Sb. ve znění dalších změn a novel.

Z této krátké citace, trochu obecné roviny je hned vidět, kterou cestou se stát vydal, jaká práva a povinnosti přiznává rodině nebo i občanu jako jednotlivci. Proto se většinou dále odkazuje na další zákony stejné a nebo nižší právní síly, kterými se tyto základy rozšiřují, zpřesňují, ale v žádném případě s nimi nemohou a nesmí být v rozporu.

Na druhém místě musí být uvedena Listina základních práv a svobod, která se již v širším záběru zabývá rodinou a její problematikou a to ve více člancích. Již zde je jasné, že některé záležitosti upřesňuje a obsáhlejší forma je vedena k větší srozumitelnější. Z pohledu autora je zajímavé se zastavit u článku číslo 32, kde se projevuje vše výše uvedené a je zřejmé, jak se více a přesněji vymezují a upřesňují práva i povinnosti. Hned první věta vyjadřuje mnohé „... **(1) Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena. (2) Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající zdravotní podmínky. (3) Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva. (4) Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona. (5) Rodiče, které pečují o děti, mají právo na pomoc státu ...**“¹⁵⁾

Na tomto článku je zřetelně vidět, že jsou zde práva rodiny jasněji a obsírněji vymezena, už se nejedná o tak obecná vymezení, jak to uvádí sama ústava ČR. Není zde již rodina chráněna obecně, ale již je zde zdůrazněna potřeba ochrana dětí. Hned v druhém zákoně je vyjadřována potřeba ochrany dětí a to i před vlastními rodiči. Je chápáno, že dítě není a ani nemůže být rovnoprávným partnerem ve vztahu vůči dospělým jedincům a proto potřebuje prioritní ochranu státu ve formě všech státních, nestátních nebo neziskových organizací.

I přes existenci těchto základních zákonů se rodila další a další potřeba více a komplexněji a především ve větším měřítku a to celosvětově chránit děti a mladistvé. Začalo být jasné a v každodenním životě se mnohokrát projevilo, že deklarovaná práva rodin a především dětí nebyla vždy a všude stejně chápána a především dodržována. Z těchto a dalších jiných důvodů vzniká Úmluva o právech dítěte, ve které se smluvní státy zavázaly a uznaly důstojnost, rovná a nezcizitelná práva všech příslušníků rodin. Pro lepší vcítění se a přiblížení, se autor zastavil u článku 29, kde je citováno

¹⁵⁾ Listina základních práv a svobod číslo 2/1993 Sb. ve znění dalších změn a novel.

„...rozvoji osobnosti dítěte, jeho nadání a rozumových i fyzických schopností v co nejširším objemu; b) výchově zaměřené na posilování úcty k lidským právům a základním svobodám...“¹⁶⁾ Z toho jasně vyzařuje větší snaha a potřeba společnosti pomoci rodině jako základnímu článku, ale opět se především jedná o přiznání práv všem svým členům a zejména dětem. Úmluva o právech dítěte spíše směřuje k některých státech, kde práva a všestranný rozvoj dětí nebyl a dosud není vždy podle představ mezinárodních organizací.

Pokud hovoříme o dětech a rodině, nemůžeme zapomenout nebo opomenout manželství, které vlastně vzniká pro potřebu rodiny a výchovu dětí. Proto se musím zastavit u dalšího velmi důležitého dokumentu a to u zákona o rodině číslo 97/1963 Sb., který byl do dnešní doby několikrát novelizován. I tento zákon musel reagovat na ekonomické i politické změny v našem státě. V tomto zákoně jsou rozvedeny a v první části jasně definovány podmínky a zásady pro uzavření, resp. nemožnosti uzavření manželství. Autora zaujalo znění § 18 tohoto zákona, které řeší vztahy mezi manžely **„...muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí...“**¹⁷⁾ Je zde snaha o deklaraci rovného postavení obou partnerů a také hned jako další požadavek je kladen na péči o děti a o jejich všestranný rozvoj a tím o rozvoj celé rodiny a potažmo celé společnosti. Hned v následujících paragrafech je opětovně hovořeno o povinnostech obou manželů k zabezpečení uspokojení potřeb celé rodiny a především všech jednotlivců. Tento zákon dále řeší mimo jiné i vztahy mezi rodiči a dětmi, pěstounskou péčí, osvojení a další. Samozřejmě pro potřebu této práce se nelze nezastavit u hlavy páté, tedy u části, kde jsou řešeny podmínky rozvodu a potom i práva a povinnosti k vyživovací povinnosti mezi manžely a především ve vztahu rodičů ke svým dětem. Touto problematikou se autor bude obšírněji zabývat v následujících kapitolách.

Poslední zásadní zákon, který je dle autorova názoru pro vymezení rodiny a jeho jednotlivců důležitý, je Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Přestože v porovnání s ostatními citovanými zákony, se jedná o poměrně nový zákon, který reagoval na převratné změny v našem státě, má v každém dalším roce své účinnosti nějakou podstatnou změnu, což budí dojem okamžité reakce na nové situace. Jak již název tohoto zákona napovídá, jde především o zajištění všech oprávněných zájmů a blaha

¹⁶⁾ Úmluva o právech dítěte číslo 104/91 Sb.

¹⁷⁾ Zákon o rodině číslo 97/1963 Sb., ve znění dalších změn a novel.

dítěte. Autora v tomto zákoně zaujal paragraf číslo 8, kde mají děti nebo mladiství právo požádat o pomoc prakticky kohokoliv a to i bez svolení a nebo vědomí rodičů. Zde je opět cítit snaha o ochranu i proti nezodpovědným rodičům.

Tedy slovy legislativy „... dítě má právo požádat orgány sociálně-právní ochrany a zařízení sociálně-právní ochrany, státní orgány, kterým podle zvláštních právních předpisů⁷⁾ přísluší též ochrana práv a oprávněných zájmů dítěte, pověřené osoby, školy, školská zařízení a zdravotnická zařízení o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv; tyto orgány, právnické a fyzické osoby a pověřené osoby jsou povinny poskytnout dítěti odpovídající pomoc. Dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte....“¹⁸⁾

Na jedné straně vše dobré, nejlepší pro děti a mladistvé, ale aby nedošlo ke staré pravdě, že všeho moc škodí. Některé neblahé signály z praxe začínají toto pravidlo bohužel až příliš potvrzovat.

S novými celospolečenskými změnami také vyvstal problém ve spojení s cizinou, proto byl zřízen Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně.¹⁹⁾ Je zde popsána preventivní, poradenská činnost až po odměny a pokuty. Opět autor vypíchne pro něho zajímavou část hned v první paragrafu odstavce písmene c, kde je snaha o působení k obnovení narušených funkcí rodiny. Pod tímto jedním odstavcem je vlastně napsáno velmi mnoho, obnovení narušených funkcí, tedy všech funkcí, které narušují, destabilizují rodinu a tím i její členy. Narušenými funkce a dalšími problémy rodiny se bude autor zabývat v následujících kapitolách.

¹⁸⁾ Zákon o sociálně-právní ochraně dětí číslo 359/1999 Sb.

¹⁹⁾ [Http://www.umpod.cz/predpi.htm](http://www.umpod.cz/predpi.htm).

1.4 Dílčí závěr

Autor se nejprve zabýval a představil rodinu v její obecné rovině. Byl proveden takový malý exkurz do její minulosti se zastavením u některých zajímavostí, které provázely rodinu v běhu věků. Postup historií od skupinového rodového uspořádaného rodiny. V některých údobích byl více či méně užíván název domácnost než klasický současný název rodina. Byly nastíněny také úlohy muže a ženy a jejich proměny v závislosti na vývoji a změnách celé společnosti. Změny v počtu členů rodiny a další specifika této malé skupiny ve společnosti. Přechod od vícegeneračních rodin až k dnešní nukleární rodině, která vlastně může být funkční především díky ekonomickým změnám a stabilnímu postavení obou rodičů v dnešní rodině. Pozastavili jsme se také u pozice dítěte v současné rodině s vyzvednutím důležitosti harmonického soužití v rodině. Za neustálého opakování potřeby každodenního osobního příkladu, se kterým lze ve výchově dojít určitě nejdále.

Pokud není možné zažít cit, harmonii, pochvalu, ale i jistou odpovědnost v rodině, v kolektivu svých nejbližších, těžko se to podaří později někde jinde. Proč? V podstatě z jednoduchého důvodu. Protože se neumíme přizpůsobit tak, abychom to mohli zažít, cítit a hlavně si to prožít.

Již v této obecné rovině je moudré se sklonit před prosperující rodinou nebo obdobným soužitím jedinců. Autora spíše zajímá rodina, která má ke svému ideálu hodně daleko. Spíše se bude zabývat problémy a jednáním, které přivedou tuto rodinu na pomezí nebo spíše za hranu rozchodu partnerů. Zajímat ho bude a ostatní snad taky vnitřní síla jednotlivých členů, jejich úmysly i snahy o další soužití a nebo spíše snahy se opět osvobodit na úkor druhého partnera a hlavně na úkor svých dětí. Samozřejmě se nebude jen prezentovat region Velkého Meziříčí, ale i srovnání s dalšími územními celky, jako je kraj a nebo celá republika. Autor opět a neustále směřuje ke stanovené hypotéze.

Postupně autor se snažil k rodině přibližovat z pozice sociální, kde popořadě představil v podstatě mnohé, co dnes lze pod rodinu nebo společné soužití podřadit. Jakýkoliv soulad a nebo vztahy, které naplňují jednotlivé členy a jejich soužití je přínosem pro společnost, můžeme hodnotit pozitivně a vůbec není důležité, jak ho budeme nazývat. Opět malý pohled do historie a postupně návrat k dnešní obvyklé nukleární rodině.

Funkce rodiny si autor ověřil u více autorů a v podstatě zjistil, že s menšími obměnami a nepatrnými odchylkami je prezentují v podstatě stejně. Pouze některé funkce spojují, jiné rozdělují a nebo je nazývají jiným, svým synonymem. Proto se autor rozhodl jednotlivé funkce nazvat a jejich pořadí ujednotil na základě poznatků z citované knihy, ale také dle svého názoru a dosud získaných zkušeností. Uvedl a vysvětlil všechny hlavní funkce rodiny. Samozřejmě, vždy by se našly ještě další, ale dle jeho názoru vybral a popsal ty nejhlavnější funkce každé rodiny. Aby se opět mohl dostat do svých kolejí, bude opět spíše sledovat funkce, které mohou být příčinou rozchodu, rozpadu rodiny. Musíme zase roztočit spirálu problémů, aby se dostala rodina do problémů tak, aby se autor propracoval ke své hypotéze.

Právní vymezení rodiny bylo vzato od řeckého filozofa Aristotela, i když takové hlavní období právního vymezení této problematiky může pozorovat až od vzniku moderního státu, kde rozhodující a hybnou silou začala být ekonomika. Od této doby právě tato ekonomika tvrdě zasáhla do všech oblastí života společnosti a tedy musela nepochybně zasáhnout i rodinu.

Z hlediska právního není možno začít z jiného konce, než od zákona všech zákonů, což u nás jednoznačně představuje ústava státu. Stejně je také jasné, že v ústavě nemůže být popsána obsáhlá specifika každého odvětví, ale úplně postačí základní obrys deklarovaných práv a povinností, který je dále upřesněn v oblasti navazujících zákonů. Stačí krátká citace části preambule ústavy, ze které si hned člověk udělá svoji představu, co chtěl zákonodárce říci a také hned pozná, kam stát, rodina a každý jednotlivec směřuje a nebo je nasměrován.

Po Ústavě České republiky se musíme zmínit o Listině základních práv a svobod. Hned v tomto druhém zákoně je již rodina a rodičovství výslovně chráněno. Ale nejen to, je zde současně zmiňována i ochrana dětí a mladistvých, prakticky zde výslovně vyjmenovává všechny jednotlivce z rodiny nebo ze společného soužití a je zde specifikována i pomoc státu.

Potom již následovaly další zákony jako Úmluva o právech dítěte, Zákon o rodině, Zákon o sociálně-právní ochraně dětí a našly by se asi ještě další, ale důležitější je přehledně vyjmenovat ty nejpodstatnější a zásadní. Pomoci těchto zákonů autor se snažil představit a demonstrovat nejen zájem zákonodárců, ale i jiných institucí o rodinu, o soužití jejich jednotlivců tak, aby byla přínosem pro každý stát. Je zde srozumitelná snaha o deklaraci stejných práv a povinností všech členů rodiny a

pochopitelně zvýšená a zvýrazněná ochrana dětí.

V souvislosti s tím autora zaujal zajímavý názor významné představitelky americké humanistické psychologie a rodinné terapie Virginie Satirové, která ve svém díle *Kniha o rodině*, přirovnává rodinu a rodinný život jednak k mikrokosmu světa, ale také k ledovci. Je to zajímavé přirovnání k věcem, které jsou zdánlivě velmi odlišné a nesourodé.

V prvním případě se zabývá myšlenkou, že pokud chceme zkoumat, poznat nebo pochopit svět, stačí vlastně prozkoumat rodinu jako zárodek celého světa. Zde nalezneme nebo spíše můžeme najít všechny hodnoty a životně důležité složky. Změnit svět v podstatě znamená změnit rodinu. Když se nad tím autor zamyslel, mělo to jistou logiku. Pokud chceme změnit celek, změňme její základní část.²⁰⁾

Druhé přirovnání autora přesvědčilo a zamlouvá se mu ještě více. V tomto případě rodinný život přirovnává k ledovci. Každý z nás již někdy viděl plovoucí ledovec a většina také ví a dokáže si představit, že není ani tak nebezpečná dobře viditelná část nad vodou, ale spíše neviditelná hlavní část ledovce pod vodou. Pokud rodina nechce skončit jako Titanik a nechce nabrat nebezpečný kurz, tak se její členové musí zajímat nejen co se děje na stole, ale i co se děje „pod stolem“. Přesněji řečeno, co se děje pod povrchem každodenních rodinných událostí. Dosud se autor snažil popisovat tu viditelnou část ledovce nad hladinou a v následujících kapitolách se zaměří na spodní, složitější, neviditelnou a daleko nebezpečnější část ledovce.²¹⁾

²⁰⁾ Satirová, V., *Kniha o rodině*, první vydání 1994, ISBN 80-901325-0-2, s. 11.

²¹⁾ Satirová, V., *Kniha o rodině*, první vydání 1994, ISBN 80-901325-0-2, s. 12.

2. Rozpad rodiny

Tak tedy pod hladinu nebo spíše pod rodinný stůl. Dosud si autor všímal a popisoval rodinu, domácnost a nebo obdobné soužití z pohledu jisté dokonalosti, soudržnosti, harmonie a prosperity. Pokud ale dochází k rozkolu nebo rozpadu rodiny, nutně se musela nějaká důležitá součást v tomto soukolí polámat. Mnohdy není vůbec jednoduché tuto část najít a správně a včas ji opravit. Budeme si jmenovat několik nebo spíše čtyři aspekty, které jsou jedny z nejdůležitějších, prakticky rozhodujících na pomyslných vážkách mezi porozuměním a nedorozuměním.

Začneme u názorů a pocitů, které má člověk při svém hodnocení, při svém sebehodnocení. Možná se to zdá být takové malicherné až nicotné, ale toto sebehodnocení je možná důležitější než se může zdát. Hodnotit sebe je složité a vždy je subjektivně podbarvené. Většinou je snaha se hodnotit lépe než je objektivní skutečnost, ale to je asi přirozená lidská vlastnost, vždyť každý se chce představit minimálně v tom lepším světle, než ve skutečnosti je. Každý z nás chce být lepší a dokonalejší. Proto je velmi zajímavé, že v problémových rodinách se až velmi často objevuje velmi nízké sebehodnocení. Odborně se uvádí, že toto nízké hodnocení sebe má určitou souvislost a podmíněnost při rozpadu rodiny. S nízkým sebehodnocením, s malou úctou k sobě se lidé začnou podceňovat, začnou očekávat to nejhorší. Ve své obraně se začnou schovávat do ulity nedůvěry a izolace. Strach začne oslepovat a zbavuje odvahy řešit problémy. Z toho se tedy dá přirozeně usuzovat, že vyšší sebehodnocení by mělo být pro soužití rodiny lepší a prospěšnější.²²⁾

Dalším faktorem jsou způsoby, které lidé užívají při vzájemné komunikaci. Má mnoho aspektů a možností, jak předávat informace. Je velmi důležité, jakým způsobem sdělují, předávají a jakým způsobem informaci někdo další přebírá a sám si ji interpretuje. Je také jasné, že kvalita a srozumitelnost komunikace se odvíjí od věku jedince. Někdy se ani nepostřehne nebo si člověk ani nestačí uvědomit, že než začne vlastní komunikace, tak probíhá vnitřní komunikace, něco se odehraje nejprve v člověku samotném a potom to teprve jde ven. Každá komunikace je složitá, ať probíhá mezi rodiči nebo mezi rodiči a dětmi. Ze všech pohledů má svá specifika a z každého směru lze najít klady i zápory. Všichni také děláme v komunikaci chyby, které se dají napravit a také chyby nebo slova, které již nikdy nemůžeme vzít zpět. Jedno je jisté, že

²²⁾ Satirová, V., *Knihy o rodině*, první vydání 1994, ISBN 80-901325-0-2, s. 26 – 44.

nejasná, nepřímá a ne zcela upřímná nebo dokonce žádná komunikace se brzy projeví a ihned vyvolává pochybnosti a otázky, které určitě nepodpoří soulad v rodině a mezi jejími členy. Proto také autor komunikaci zařadil mezi podstatné faktory při rozpadu rodiny.²³⁾

Rodinný systém jako systém pravidel, který kolem sebe šíří ve svém konání a cítění každý jedinec v rodině. V každé komunitě nebo jakémkoli společnosti, ať velké nebo malé, pokud má mít nějakou životnost, musí alespoň rámcově být dodržována nějaká pravidla. Jinak to prostě nejde a nemohla by fungovat ani rodina. V každé rodině nebo obdobném soužití musí být nastavena pravidla, aby každý jedinec věděl kam až může zajít a kam již sáhnout nelze. Pravidla jsou již údajně důležitá od soužití dvou a více lidí. Úskalí celého problému je v tom, že každý jedinec, každý člen domácnosti se domnívá, že by měly platit právě ty jeho pravidla. Také samozřejmě předpokládá, že společná pravidla každý druhý vidí a zná právě z jeho hlediska. To bývá dosti často největší omyl a proto také přichází nedorozumění a rozladění. Nemohou-li členové rodiny projevit a přiznat se ke svým citům, může nastat nebo spíše s určitostí nastane období, kdy vše ustoupí do pozadí a postupně se rozleptají kořeny zdravého rodinného života.²⁴⁾

Jako poslední podstatný aspekt uvedme chování, které se preferuje mimo rodinu vůči cizím lidem a jiným institucím. Je to v podstatě především vztah mezi rodinou a společností, potom nastupují další instituce jako je škola, úřad, vláda, církve a další. Řekněme, že rodina a společnost je malá a velká verze stejné podstaty. Obě se skládají z lidí, kteří musí spolupracovat a spojuje je stejný nebo podobný osud. Každý jedinec má svůj podíl na společném procesu. Každá rodina preferuje jiné chování k vnějšímu světu, jak se postavit k „nespravedlnosti“ okolního světa. A který způsob je ten správný? Na počátku je těžká odpověď. Někteří rodiče volí přístup tzv. laissez-faire, což kolem dítěte vytváří ochranný val tak, aby bylo izolováno od všech špatností světa. Autor se domnívá, že to není ten nejlepší způsob, protože to pozdější procitnutí může být osudové a setkání s realitou dnešního světa nemusí každý takový jedinec úplně zvládnout. Jakou míru otevřenosti zvolit k okolnímu světu je na každé rodině. Pokud tu rovinu správně neodhadneme, podceníme a nebo naopak přeceníme své členy rodiny, potom to může a s určitostí to nepochybně vede k takovým zásadním problémům, které

²³⁾ Satirová, V., *Knihy o rodině*, první vydání 1994, ISBN 80-901325-0-2, s. 52 – 76.

²⁴⁾ Satirová, V., *Knihy o rodině*, první vydání 1994, ISBN 80-901325-0-2, s. 109 – 121.

mohou vést až k rozpadu rodiny.²⁵⁾

Autor se zastavil u těch důležitých aspektů, které stojí na prahu rozpadu rodiny. V odborné literatuře a vědeckých studiích je vždy uváděn minimálně jeden z těchto popsaných faktorů, ale ve většině případů se různě prolínají a doplňují.

Není podstatné, zda se tak děje u manželství a nebo u nesezdaného soužití. Především je nutné chránit děti před popouzením proti některému z vlastních rodičů. Bohužel k tomuto popouzení dochází velmi často a to nejen v rodinách, které již rozvodem prošly. Často začíná pouhými až nenápadnými krátkými narážkami a postupem času a četností dochází k plnohodnotnému popouzení. Je nutné postihnout podstatu této nepravosti. Proč k tomu vlastně dochází? Odpověď je možná jednodušší, než to vypadá, ale hlavním a rozhodujícím motorem je vlastně strach. Je to strach a nebo obava jednoho z rodičů, že mu dítě nedá přednost a rozhodne se pro toho druhého. Mnohdy není ani tak velký strach z vlastních pocitů, jak s pohledu okolí a příbuzných a známých. Nakonec k této ráně pod pás většinou sahají oba rodiče, pokud vše neprobíhá podle jejich představ a nemohou věc převážit ve svůj prospěch.

Bohužel tímto žádnému dítěti nepomůžeme, protože jak je všeobecně známo, právě takové dítě potřebuje ještě více spolehlivější oporu. Pro děti je především důležité, aby mohly být s osobou, na které jsou nejvíce citově i jinak vázány a fixovány. Je to důležité pro další rozvoj a úspěšné začlenění dítěte do společnosti. Tato pravda je sice všeobecně známá, ale pokud se díváme do reality dnešních dnů, není ještě zdaleka takto naplňována.

²⁵⁾ Satirová, V., *Knihy o rodině*, první vydání 1994, ISBN 80-901325-0-2, s. 323 – 329.

2.1 Sociální aspekty rozpadu rodiny

Proč se partneři vlastně rozvádějí? Proč opouští společné zvyklosti, společné děti? Snad proto, že se chtějí znovu osamostatnit, získat opět svoji svobodu, i když je to většinou jenom krátká a nebo velice relativní svoboda. Některé zaběhlé stereotypy již nelze změnit, člověk nemá schopnost, vůli ani sílu je opravit.

Než se ponoříme do samotného problému z tohoto pohledu, tak si autor dovolí začít citátem našeho nejvýznamnějšího pedagoga J. A. Komenského, který ve svém díle Informatorium školy mateřské, jasně ukazuje hlavní cestu výchovy každého jedince od útlého mládí. **„I člověk tedy, jaký v životě svém celý věk býti má, takový se hned, jak se tělo a duše jeho v něm začne, formovati musí.“**

K této moudré moudrosti našich věků nelze připustit žádnou další polemiku a pokud nasbíráme dostatek životních zkušeností, podtrhneme každé slovo z tohoto učeného citátu. Tedy výchova a zase ta nenahraditelná a nezastupitelná výchova.

Na jedné straně je velice mnoho rodičů, kteří jsou schopni bojovat až do poslední kapky krve, ale na druhé straně i rodiče, kteří jsou schopni se zachovat tak, aby dětem bylo ubližováno co možná nejméně. Jde přece o jejich vlastní děti, tak proč by měli o ně bojovat, přetahovat se, místo společného zájmu o jejich další rozvoj i mimo společné soužití. Opět stará a mnohokrát oprašovaná pravda – nejste už manželé, ale jste a zůstanete rodiči.

Rozvod je nejen pro rodiče, ale i pro dítě nebo mladého dospívajícího člověka jedna z nejtěžších životních zkoušek vůbec. Co chytrého poradit? Do hry se hned dostává velmi mnoho činitelů, které více či méně přivedly rodinu na rozcestí. Někdy je rozvod přirovnáván k neštěstí. A kde je nějaké neštěstí, tam by se mělo pomáhat! Ale zpět k příčinám rozvodu. Většinou se jedná již o důsledek něčeho, co tkví hlouběji v povaze lidí, v jejich společné minulosti, v životních okolnostech.

Tedy rozpad, rozchod a nebo rozkol jakéhokoliv soužití se přenáší z konfliktu. K teorii konfliktu se dá říci, že průvodními znaky je nerovnost moci, různost až neodstranitelná protikladnost zájmů, odlišnost hodnot, které uznávají a usilují o ně.²⁶⁾ Rozvod může mít tedy nekonečně mnoho aspektů ať už právních, psychologických,

²⁶⁾ Sekot, A., Sociologie v kostce, Brno: 2006, Paido, ISBN 80-7315-126-X.

výchovných, morálních i sociálních. Pokud zůstaneme v rovině sociální, tak jako důvod rozvodu nebo rozchodu může být v podstatě každá nenaplněná funkce, které byly podrobněji rozebrány v předchozí kapitole. Lidé se rozvádějí! To je skutečnost a realita dnešních dnů. Ať někdo chce a nebo ne, globálně to musíme přijmout všichni. Na počátku legitimní svazek nebo pouhé soužití dvou partnerů přestává být realitou, zůstávají jenom vzpomínky, pocity viny, ztráty, zlost, smutek, samota a především vlastní selhání. Rozčarování z vlastního neúspěchu, nenaplnění svých představ a vizí, černé myšlenky na všechny strany.²⁷⁾

V poslední době jsou jako jedny z hlavních důvodů označovány například neshody při provozu a vedení domácnosti. Každý z partnerů si přináší určité návyky ze své rodiny a snaží se je prosadit i v nové domácnosti. Problémy mohou nastat i v názoru na trávení volného času. S tím souvisí i výchova dětí. Zde je nutné především upozornit na problém s nejednotností výchovy ze strany rodičů. Na začátku se to může zdát jako docela bezvýznamná banalita, kdy jeden z rodičů dítěti stejnou věc dovolí a druhý naopak zakáže. Rodiče tento jejich nesoulad ani nemusí brát osobně. Postupem času to dítě začne velmi dobře využívat a nakonec se to postaví proti oběma rodičům. Podobný problém může nastat z pohledu prosazování vlastní kariéry obou manželů. Moc málo volného času, neodkladné pracovní povinnosti, nervozita ze spěchu, případného neúspěchu a k tomu další nezastupitelné úkoly v domácnosti. Jistým protikladem, který může mít dosti společného, je protilehlá nezaměstnanost jednoho a nebo dokonce obou rodičů, dospívajících dětí. Alespoň základní ekonomické zabezpečení rodiny je taky velmi důležité a nenahraditelné. Pokud to delší dobu táhne pouze jeden z partnerů a druhý si hledá a nebo spíše nehledá nějakou pracovní příležitost, aby také svým dílem přispěl, může vyvstat problém dříve, než se nadějeme. Autor nezabíhá do takových podrobností jako je například rodina s mimomanželskými dětmi. Tohle je ještě intenzivněji patrné v tzv. neúplné domácnosti, kde je jedinec samoživitelem a musí především spoléhat na vlastní síly a daleko méně na pomoc druhých, i když stát v tomto případě hraje jistou roli podpory.²⁸⁾

Ke všem těmto důvodům se můžou přidat další aspekty jako například nepodařený vztah mezi partnery, nevyjasněné, nerovné nebo nepřehledné majetkové poměry a vyhrocující se vztahy mezi rodiči. Je více než pravděpodobné, že tohle vše musí ovlivnit nejen rodiče, ale i jejich děti. Všechny tyto problémy mohou a ve většině

²⁷⁾ Sekot, A., Sociologie v kostce, Brno: 2006, Paido, ISBN 80-7315-126-X, s. 208.

²⁸⁾ Sekot, A., Sociologie v kostce, Brno: 2006, Paido, ISBN 80-7315-126-X, s. 205.

případů podpoří rozvod rodičů, rozchod partnerů, rozpad domácnosti a potom nastupuje další fáze, ke kterým autor směřuje a bude směřovat po celou tuto práci.

Ať už vědomě a nebo ne, najednou se jednotliví členové bývalé rodiny dostanou do nových rolí, které nemají dosud vyzkoušené a jsou pro ně nové a do jisté míry cizí. A právě teď bude záležet na každém z nich, jak se dokáží s novou situací vyrovnat, zda zapojí správnou „část mozku“ a na věc budou nahlížet racionálně a nebo jejich mozek bude zalit nenávisí a jeho rozumové schopnosti přejdou do služeb protiútoků. Určitě tu svoji roli sehrají individuální vlastnosti a vše, co od útlého mládí si člověk osvojil. Opět se autor opírá o počáteční citát J. A. Komenského.

Předpokládáme znovu více možností řešení, protože každý člověk je jako osobnost individuální a proto také žádné uniformované řešení není pokaždé upotřebitelné, i když na druhé straně i tyto největší individuality mají něco společného. Ať už je to tak a anebo onak, pokud soužití partnerů přineslo nějaké potomky, vždy to nejvíce odnesou právě oni. Na tom se nedá ani do budoucna nic změnit, můžou se snažit rodiče, stát a nebo další organizace sebevíce. Autor vypíchnul následky, které jsou jednak uváděny v odborné literatuře, ale především v souladu s jeho dosavadní praxí a dlouhodobou zkušeností.

Místo řešení důležitých a nově přicházejících situací, se spíše začíná zbrojit pro nekonečný boj o děti a nebo alespoň o jejich přízeň. Jejich další zaopatření, výživa a výchova se tímto odsouvá na nějakou vedlejší kolej. Pokud nejde dosáhnout vítězství, tak alespoň děti využít pro prosazení vlastních zájmů a také k rozladění druhého partnera. Na prvních místech určitě bude patřit očerňování, obviňování druhého partnera, že za současný stav rodiny může právě a pouze jen ten druhý partner. Ze zkušeností a z rozboru konkrétních případů ale víme, že pokud nastane někde problém, je to většinou více či méně záležitostí obou zainteresovaných stran. Je značně problematické říci, do jaké míry za konkrétní selhání může každý z nich. Zjistit objektivně skutečný stav je prakticky nemožné. Jak potom může spravedlivě rozhodnout třetí strana, která většinou nezná ani jednoho z nich a ani konkrétní situaci, to je někdy neskutečné dilema.

Opakujme stokrát opakované známé úsloví – manželem či manželkou člověk může přestat být, rodičem zůstává už do smrti. Právě v této tíživé situaci se velmi rychle ověří, jaké sociální návyky si rodiče do této doby osvojili a kolik lidské soudnosti v nich zůstalo, aby se i tato závažná situace vyřešila alespoň ke zdárnému konci. Dohodnout se o dalším odděleném životě a další výchově dětí není jednoduché a v mnoha případech

se nedaří, protože to některý z bývalých partnerů blokuje.

V podstatě nakonec nastanou vždy dvě zásadní možnosti. V prvním, v tom lepším případě zůstanou rodiče alespoň trochu lidmi a dokážou se alespoň na těch nejzákladnějších věcech dohodnout. Autor se blíže nebude zabývat majetkovým vypořádáním mezi manžely, i když to může být také jednou z příčin rozkolu v rodině. Především jde o další výchovu dětí a zajištění jejich výživy a vůbec dalšího zabezpečení do budoucna. Pokud to dokáží vyřešit bez vnějšího zásahu státního donucení nebo nějakých dalších institucí, tak i přes všechno jejich selhání, lze před těmito partnery smeknout. Vlastně tím potvrzují již známé a několikrát připomínané úsloví. Jedná se o jedince, kteří si přece osvojili ty správné vlastnosti a návyky a jsou schopni tuto situaci zvládnout. Vzhledem k hypotéze autora a také ve prospěch celé společnosti by bylo lepší, kdyby těchto rodin jen přibývalo a přibývalo. Naopak aby stejným způsobem ubývalo rodin a jednotlivců, kteří si myslí, že to není především jejich problém a stále se spoléhají na někoho, který vše vyřeší za ně.

V druhém případě se rodiče snaží z nového nastalého problému vytěžit pro sebe co nejvíce a na nikoho se neohlíží. Děti jsou pouze nástrojem vlastních zájmů a další výchova zpravidla zůstane na matce. V této fázi se stává výživné neřešitelným problémem. Dohodnout se na výživném a dokonce na jeho výši, to je úplně nadlický problém. Rodič, který nemá svěřeny děti, se domnívá, že výživné není ani tak pro děti, ale spíše jakási ekonomická podpora pro bývalého partnera. Dle názoru autora je to hlavní problém, proč se výživné nedaří dohodnout bez vnějšího zásahu. Dostatečně si nedokáže a možná si ani nechce uvědomit, že sám rodič s dětmi již nemá takové ekonomické možnosti, jaké měla rodina v době celistvosti.

V důsledku je to vlastně stále stejné. Výživné není akceptováno a tak nezbyvá nic jiného, musí nastoupit státní donucovací moc, která potom ve většině případů nakonec dosáhne jisté nápravy. Z pohledu státu se jedná o docela složitou a drahou záležitost, která stále častěji začíná být neúčelná. Proto také můžeme pozorovat snahu zákonodárce v posledních letech o změnu této situace. V médiích se objevily dosti protichůdné názory. Na jedné straně od záměru, že by případné výživné za neochotného rodiče platil stát sám až po druhý extrém, kdy výživné by mělo být pouze problémem toho rodiče, který se stará o děti. Cítíme, že ani jeden z těchto návrhů není úplně fér na všechny strany a proto také žádná vládnoucí strana nenašla dosti odvahy tento problém vyřešit. Jak na tom opravdu u nás jsme, tak to dozvíme v následujících kapitolách.

2.2 Právní aspekty rozpadu rodiny

Autor práce se nechce nějak obsáhle zabývat historií rozpadu rodiny, protože má zájem především řešit problémy současné rodiny, ale pokud se podíváme směrem do historie rodiny a společnosti vůbec, tak si musíme povšimnout jisté skutečnosti. Brzy si také zákonodárci povšimli, že problémy rodiny již není možné vyřešit pomocí morálních, náboženských a nebo jiných norem. Proto museli uvažovat směrem k normám, které by byly za jistých podmínek vynutitelné určitou institucí, tedy většinou státem.

Například náboženství se snaha nedá upřít a lze vysledovat po celá léta snahu a i v současné době můžeme vidět jisté snažení. Aby bylo manželství celoživotním svazkem, samozřejmě podpořili Bibli a „záměrem“ Boha. „A proto, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“ (Matouš 19:6). Nakonec i Bůh pochopil, že lidé i přes svoji víru byli, jsou a budou hříšní a proto také bude docházet k rozvodům.²⁹⁾

Státní orgány mají prioritně zájem na tom, aby svými opatřeními napomáhaly k upevnování manželství a předcházely příčinám, které by vedly k narušení manželských, resp. rodinných vztahů. Nemůžeme ale očekávat, že vše za jednotlivce vyřeší nějaký státní orgán a nebo nějaké nařízení. Pokud si to někdo myslí a tím způsobem i jedná, tak to většinou i tak dopadne.³⁰⁾

V civilizovaných zemích a náš stát snad můžeme počítat také, se v poslední době stále častěji manželství uzavírá způsobem tzv. pokusu – omylu. Protože tento způsob se ukazuje jako nefunkční a kontraproduktivní, není možné se ani divit, že dochází k tak častým rozvodům. Přes všechny známé negativní aspekty rozvodu nebývá právě rozvod hodnocen jako negativní nebo nemorální. Vraťme se zpět k aspektu právnímu.³¹⁾

V této chvíli na pomoc musíme přibrat zákon o rodině číslo 94/1963 Sb., ve kterém jsou upraveny jednak všechny úkony a podmínky vzniku manželství, tak i vše kolem rozvodu manželství. Vznikem manželství se autor nebude blíže zabývat a hned přejde na opačnou stranu, tedy ke konci manželství.

Tak tedy krátce k hlavě čtvrté tohoto zákona, kde v paragrafu 22 je řešen rozvod v případě, že jeden z partnerů – manžel je mrtvý a nebo je prohlášený za mrtvého. Pro tuto práci není právě tento paragraf rozhodující a proto půjdeme dále. Toto stejné nelze

²⁹⁾ www.gotquestions.org/cesky/rozvod-druhé-manželství.html ze dne 26.5.2008.

³⁰⁾ <http://ireferaty.lidovky.cz/?tit=rozvody-manželství&ss=3280&id-s.html> ze dne 26.9.2008.

³¹⁾ <http://caha.euweb.cz/esej.htm> ze dne 25.9.2008.

tvrdit o dalších paragrafech tohoto zákona a proto se autor rozhodl pro lepší ilustraci přímo citovat některé další paragrafy.

V § 24 je doslovně uvedeno „...**(1) Soud může manželství na návrh některého z manželů rozvést, jestliže je manželství tak hluboce a trvale rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití; bere přitom v úvahu příčiny rozvratu manželství. (2) Mají-li manželé nezletilé děti, nemůže být manželství rozvedeno, bylo-li by to v rozporu se zájmem těchto dětí, daným zvláštními důvody...**“ V této právní normě jsou jasně uvedeny podmínky k rozvodu manželství, ale hned v druhém odstavci zákonodárce myslí na osud dětí, které by byly tímto rozvodem postiženy. Prostě dokonalá právní norma. Hned v dalším paragrafu si musíme uvědomit, že zákonodárce pod ochotou umožnit manželům rozvod, si klade podmínky, které opět směřují k zajištění dohody o poměru nezletilých dětí. Právě úpravu o poměru nezletilých dětí po rozvodu si klade jako hlavní podmínku, která vlastně obou manželům umožní rozvod.

Je také dobré, že jistým způsobem je také chráněn manžel, který nemá až takový podíl na současném stavu manželství a má dokonce snahu zvrátit situaci před rozvodem manželství. I když tyto situace v běžném životě nejsou tak časté, protože podle názoru autora se spíše jedná o to, že na každém rozvodu mají více či méně svoji vinu oba manželé. Pouze ta míra zavinění bude v každém jednotlivém případě rozdílná. Přesto tuto možnost ochrany tento zákon umožňuje v paragrafu 24b odstavce 1.

Dále je nezbytně nutné se zastavit u § 26 citovaného zákona. „...**(1) Před rozhodnutím, kterým se rozvádí manželství rodičů nezletilého dítěte, upraví soud jejich práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu, zejména určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu.**

(2) Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby.

(3) Rozhodnutí o úpravě výkonu rodičovské zodpovědnosti může být nahrazeno dohodou rodičů, která ke své platnosti potřebuje schválení soudu.

(4) Při rozhodování o svěřeni dítěte do výchovy rodičů soud sleduje především zájem dítěte s ohledem na jeho osobnost, zejména vlohy, schopnosti a vývojové možnosti, a se zřetelem na životní poměry rodičů. Dbá, aby bylo

respektováno právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi a právo druhého rodiče, jemuž nebude dítě svěřeno, na pravidelnou informaci o dítěti. Soud přihlédně rovněž k citové orientaci a zázemí dítěte, výchovné schopnosti a odpovědnosti rodiče, stabilitě budoucího výchovného prostředí, ke schopnosti rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem, k citovým vazbám dítěte na sourozence, prarodiče a další příbuzné a též k hmotnému zabezpečení ze strany rodiče včetně bytových poměrů.

(5) Soud vždy vezme v úvahu, kdo dosud kromě řádné péče o dítě dbal o jeho výchovu po stránce citové, rozumové a mravní...“ Pokud si pozorně přečteme tento doslovně citovaný paragraf, tak musí být každému jasné, o co zákonodárce usiluje a které podmínky bude po bývalých partnerech požadovat, aby mělo jejich poslední společné přání zelenou. Opět značný důraz a zároveň jistou obavu především klade na povinnosti o děti a mladistvé, aby jejich další vývoj alespoň v rámci možností pokračoval tím správným směrem. Ale na druhou stranu nelze upřít snahu ani v tom, že je zájem na tom, aby rodiče měli jistý prostor pro případnou vlastní dohodu na další výchově dětí. Pokud to akceptují obě strany a pro dítě to přináší další rozvoj, není potřeba schválení soudu.

Samozřejmě bychom mohli takto dále probírat jeden paragraf za druhým a v každém lze najít určitou zajímavost, kterou by bylo dobré připomenout. Dalo by se dlouze hovořit o rodičovských povinnostech, o povinnost dětí vůči rodičům, o možnostech soudu a dalších opatřeních, který tento zákon ukládá a za jistých okolností nařizuje, ale z pohledu autora je tento pohled snad dostačující. Podmínky rozvodu jsme si uvedli, snad jenom ještě krátce k vyživovací povinnosti, což je také důležité téma po rozvodu.

Není jenom dilema rozhodnout o svěřením dětí do další výchovy, ale také výši výživného, které má druhý z rodičů přispívat na výživu svých dětí. Autor si opět musí vzít na pomoc zákon o rodině a nahlédnout do části třetí, která se touto problematikou podrobněji zabývá. Opět se nebudeme zatěžovat problematikou vyživovací povinnosti mezi manžely a nebo vyživovací povinností mezi ostatními příbuznými, ale pro potřeby této práce bude stěžejní vyživovací povinnost rodičů k dětem. Základní a stěžejní pravidlo výživného je uvedeno hned v prvním odstavci paragrafu 85, kde je to zdůrazněno jasným způsobem, že vyživovací povinnost k dětem trvá až do doby, kdy jsou schopny se samy žít. Od této základní teze se odvíjí všechny další souvislosti a

podmínky plnění vyživovací povinnosti.

Autor ještě upozorňuje na podstatnou obecnou záležitost, která je posuzování velmi podstatné, cituje paragraf 96, kde mimo jiného je psáno „...**(1) Při určení výživného přihlédne soud k odůvodněným potřebám oprávněného, jakož i k schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného. Při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného zkoumá soud, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika...**“

A nakonec by všechno nemělo být v rozporu s dobrými mravy. Výživné by nemělo být v rozporu s dobrými mravy. Ale pokud se podíváme nazpět, tak výživné by mělo být v souladu s dobrými mravy, ale je to následek rozvodu a ten už v souladu s dobrými mravy být nemusí, resp. už ani být nemůže. Ale toto spojení zákonodárce neřeší, spíše to byla autorova snaha o jakousi úvahu logické souvislosti.

Rozhodně by nebylo nerozumné a určitě by nebylo špatné, aby nastávající rodiče, manželé, partneři před svým osudovým životním rozhodnutím si pozorně tento zákon o rodině přečetli a potom by tam mohl být tučně vyznačen paragraf 32, kde v odstavci 2 je vlastně řečeno vše „... **rodiče mají být osobním životem a chováním příkladem svých dětí...**“ Možná by se v mnohých případech předešlo rozhodování o výživném s dobrými mravy.

2.3 Pohled rodičů na rozpad rodiny

Výživné je vlastně osobním právem dítěte, které je nutné zajistit pro každé dítě. Oba rodiče mají vyživovací povinnost ke svým dětem. Pokud nejsou schopni se dohodnout, musí nastoupit výkon soudního rozhodnutí. Také se nemohou dohodnout na tom, že by se jeden z rodičů této povinnosti zprostil, nelze tuto povinnost převést na někoho jiného, to prostě zákon nepřipouští. Jistou výjimkou zákon připouští v případě, že rodiče nejsou schopni se o výživu svých dětí zajistit, ale o tomto se více autor nebude rozepisovat.³²⁾

I když zástupci obou pohlaví se v podstatě dokáží nebo jsou schopni se naučit veškeré myslitelné i nepředstavitelné činnosti v životě, přesto kultura a její zvyky jistým způsobem práce rozdělila na ty, které většinou provádí ženy a které se očekávají od mužů. Proč o tom vůbec hovoříme? Má to jistou spojitost s postupem i po rozvodu. Dávná minulost přisoudila ženám roli matky. A každá kultura se těchto zvyků více či méně drží. Některá feministická hnutí bojují za zrovnoprávnění žen ve společnosti, ale přesto všechno se ustálené zvyky mění jen velmi málo a pomalu.³³⁾

Problémy po rozvodu jsou důsledkem problémů před rozvodem. Nevracejme se už k příčinám rozpadu rodiny, ať už se jednalo o cokoli a nasadíme si imaginární brýle každého partnera a vnoříme se do kůže každého z nich. Z autorových zkušeností se dá v podstatě posunout do dvou základních šablon. Na jedné straně je rodič, kterému je a nebo jsou svěřeny děti, ve větší míře se jedná o matku. Na druhé straně je druhý rodič, bývalý partner, manžel, kterému obvykle soud stanoví výživné.

Další skutečnosti jsou uváděny v souladu s osobními zkušenostmi autora. Obě strany, ať už s dětmi a nebo bez dětí, lze rozdělit opět na několik skupin, které mají stěžejní body společné a proto postupně projdeme tyto skupiny rodičů. Nebudeme řešit majetkové a jiné vypořádání, ale zaměříme se pouze na výživné.

Dejme přednost rodiči, který po rozvodu mimo jiné dostal do „vínku“ i svoje děti. Hovořme o ženě, i když jsou i případy, kdy v této pozici můžeme vidět muže. V drtivé většině těchto případů se žena z nějakého závažného důvodu nemůže o děti starat. Ale to je jistá záležitost výkonu státní moci, která také podléhá jistým zavedeným kulturním zvykům. Vraťme se ale zpět k rodičům a dětem.

Jak jsme si naznačili, většinou se jedná o matku, která se musí nejen začít starat

³²⁾ <http://www.ochrance.cz/dokumenty/dokument.php?back=/pomoc> ze dne 19.3.2008..

³³⁾ Sekot, A., Sociologie v kostce. Brno: 2006, Paido, ISBN 80-7315-126-X, s. 158.

sama o děti, ale také je musí zabezpečit z pohledu ekonomického a to není lehká věc. Rozhodující je také, zda se jedná o jedno dítě a nebo třeba o tři a více. Pokud žena není dostatečně ekonomicky silná nebo nemá silné zázemí většinou ze strany svých rodičů, tak začne mít existenční problémy. Finanční náročnost dnešních dětí je v příkrém nepoměru se sociální podporou státu a i výživné se spíše drží na nejspodnější možné hranici. Co tedy takové ženě zbude, aby alespoň v těch nejzákladnějších směrech zabezpečila tuto svoji novou rodinu. Hledá náročnější práci nebo jiné zdroje, aby vydělala více peněz. Jedná se o náročnější a delší pracovní úsek, děti zůstávají stále déle samy doma a začíná koloběh a pokud se ještě přidá neplacení výživného z druhé strany, tak to řešení je z pohledu nadpřirozena. Jaké pocity musí mít, když má možnost se dozvědět, že její bývalý partner nejenže neplatí stanovené výživné, ale žije si velmi dobře a vlastně se jí tímto vysmívá. Co potom takovému člověku říci, který nemůže pochopit, že dosáhnout alespoň na soudně stanovené výživné není u nás zrovna jednoduché. Autor uvedl tento případ jako jeden z těch nejhorších a nejsložitějších a bez pomoci někoho dalšího jen těžko řešitelný problém.

Na druhé straně pomineme rodiče, kteří s větší či menší nechuť nakonec výživné hradí a nebo s jistým časovým odstupem uhradí. Na této druhé straně je nejvíce vnímáno, že děti nejsou svěřeny do jejich péče, i když většinou to svým způsobem vyhovuje a nebo by nebyli schopni, ochotni se o děti postarat. Bohužel výživné není vnímáno jako jistá povinnost vůči svým dětem, ale spíše jako finanční přílepení druhému partnerovi. Z tohoto důvodu to přináší takovou nevoli a nechuť přispívat na své děti. Někteří raději opustí svoje dobře placené zaměstnání, aby nemuseli hradit vyšší výživné. Jiní zase raději balancují na samé hraně zákona a využívají jisté benevolenci k hrazení výživného. Hradí jen nejnutnější část výživného, aby nenaplnili skutkovou podstatu trestného činu a následně slibují splácení dlužného výživného. Potom je ještě poslední skupina, které je to úplně jedno a zůstává pouze u slibů a klidně si svůj trest „odsedí“, ale výživné stejně nehradí.

Z těchto případů vyplývá, že pokud se rodiče nedohodnou, tak musí nastoupit jistá vyšší autorita, aby alespoň nejzákladnější jistotu dalšího života dětem zajistila. Je jisté správné, že i když již nežijí ve společné domácnosti, musí se oba rodiče o své děti dále starat a této povinnosti je nikdo nezavazuje a oni se jí nemohou žádným způsobem zříci a nebo se jí vyhnout.

2.4 Dílčí závěr

Pokud se autor v první části této práce především zabýval postavením rodiny v současné společnosti, jejími funkcemi a dalšími aspekty, které jsou potřebné k soudržnosti rodiny a nebo jakéhokoliv podobného soužití, tak v druhé části sleduje tutéž rodinu, ale z pohledu její krize a jednotlivých hledisek, které rodinu přivedou k rozpadu. Nesleduje pouze rozpad rodiny, ale zajímá se i o jednotlivé členy a především o pozici dětí a zabezpečení jejich výchovy a především výživy. Řešení výživného v některých specifických případech a další souvislosti po rozpadu rodiny.

V obecné rovině o rozpadu rodiny jsou především zmiňovány čtyři hlavní aspekty, které vedou a nebo ve většině případů směřují k rozpadu rodiny. Jako první je zmiňován aspekt hodnocení a sebehodnocení, kde je vysvětlena důležitost a nezastupitelný význam hodnot a znalost vlastní hodnoty. Jaké úskalí může přinést špatné hodnocení, ať již v kladném a nebo záporném smyslu.

V druhém důležitém aspektu je rozebrána komunikace nebo přesněji řečeno vzájemná komunikace mezi jednotlivými členy v rodině. Zdá se to být jednoduché, ale komunikace mezi lidmi, je velmi složitá a někdy i těžce uskutečnitelná. Nelze zapomínat ani na komunikaci, kterou vede člověk sám k sobě.

Na třetím místě je uváděn systém pravidel, které každá rodina má a musí mít, aby jakákoliv jednotka mohla být funkční, musí mít jistý systém, jinak by to postrádalo smysl. Každý člen musí cítit nějaká alespoň rámcová pravidla, jinak se cítí ohrožen a nemá klid na další život a práci. Vše má nějaký systém a nebo jistou strukturu. I v sebevětším chaosu je hledán a nacházen jistý systém.

Čtvrtý a poslední aspekt je jistý vzorec chování, který rodina a nebo spíše její členové preferují mimo svoji rodinu ve vztahu k vnějším institucím a cizím lidem. Každá rodina má trochu odlišný přístup. Tady především záleží na tom, jak rodina dokáže naučit své členy. Univerzální nebo optimální řešení je otázkou do další diskuse.

Dále samozřejmě byly rozebrány sociální aspekty rozpadu rodiny, kde se autor především zaměřil na potřebu a nezastupitelnost výchovy a vlastního vzoru. Je zde citován náš nejvýznamnější pedagog J. A. Komenský, který také preferuje výchovu vlastním vzorem. Dále jsou rozebrány návyky obou partnerů a jejich specifické rozpory v těchto výchově v původní rodině. Jsou zde popsány i další sociální aspekty a role,

kteře jsou schopny přispět k rozpadu rodiny.

Právní aspekty rozpadu rodiny jdou ruku v ruce především s jednotlivými ustanoveními zákona o rodině. Citací a rozbořem jednotlivých paragrafů sledujeme možnosti rodiny, které jim náš právní řád umožňuje a do jisté míry i nařizuje. Je zde vidět hmatatelná snaha o ochranu především dětí. Stanovuje práva i povinnosti všech subjektů těchto právních úkonů. Práva a hlavně povinnosti rodičů, které jim nastanou vůči dětem a vůči dalšímu zajištění především jejich existence a spokojeného života.

V další kapitole byly především využity osobní zkušenosti autora, který předložil především názory rodičů, jenž nebyli schopni tuto novou situaci zvládnout bez zásahu státního donucení. Na podkladě těchto nesčetných případů se podařilo zjistit, že není úplně tak podstatné, zda se jedná o muže a nebo ženu, ale jsou zde pouze dvě strany. Na jedné straně je rodič se svěřenými dětmi a většinou starostí a na druhé straně rodič, který „má“ rozhodnutí o výši výživného. To je jistá realita, do které procitnou všichni rodiče, jejich vlastnosti jim nedovolí se dohodnout alespoň na tom pro ně nejpodstatnějším, na jejich dětech.

Pokud lidé nejsou rozumní a nemají v sobě alespoň minimum soudnosti, musí být někdo tím, kdo zůstane oběma nohama na pevné zemi. Na druhé straně jasný a strohý zásah vyšší moci také do této již rozbouřené atmosféry nepřinese žádné velké uklidnění, ale ve většině případů je to chápáno jako žaloba a snaha se díky dětem obohatit.

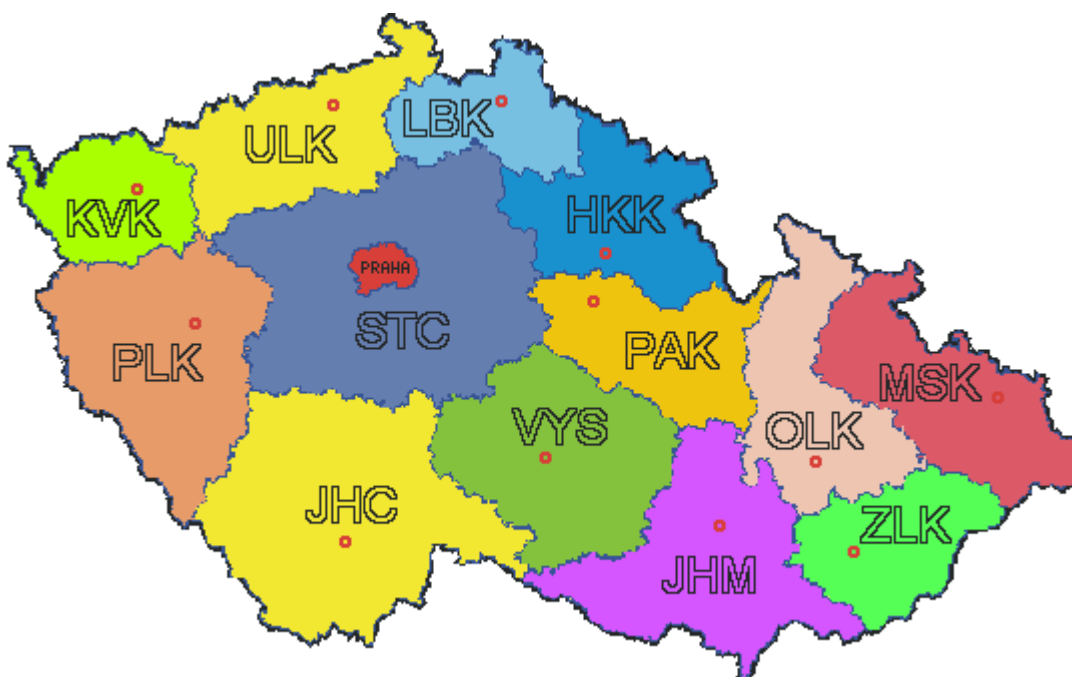
Právě v těchto pasážích by bylo třeba někoho, kdo by obou stranám dokázal vysvětlit, že nelze děti hodit přes palubu, nelze je brát jako své rukojmí pro prosazování vlastních zájmů. Na tomto poli by mohla být živná půda pro člověka, který má jisté znalosti i zkušenosti. Jednou z možností by tímto směrem mohla vést cesta sociálního pedagoga, protože absolvované studium ho po stránce vědomostí dostatečně dokáže nastartovat do této pozice. Dlouhodobé statistiky jasně ukazují, že i když uzavření sňatků je stále méně, přesto se zvyšuje procento rozvodů. Dále také ukazují, že jenom vytloukání klínu klínem také nevyřeší vše.

Autor si vypůjčil přirovnání z klasické opery a sociálního pedagoga povznesl do role „kecala“, protože po osobních zkušenostech je přesvědčen, že dále vedený dialog s oběma bývalými partnery má smysl a může být dosaženo mnoho pozitivního pro všechny členy bývalého soužití.

3. Lokální pohled na důsledky rozpadu rodiny

Než se pustíme do lokálních pohledů a statistik všech jednotlivých ukazatelů, které jsou potřebné pro potvrzení a nebo vyvrácení stanovené hypotézy, musíme si nejprve specifikovat jednotlivá teritoria. Autor zde bude uvádět statistiky celé ČR, kraje Vysočina, regionu Velkého Meziříčí a samozřejmě jeho osobní podklady a hodnocení.

Nové administrativní členění České republiky platné od 1.1.2000 (zákon 347/97 Sb.)³⁴⁾

Tahle mapa ČR s grafickým vyobrazením všech nově vzniklých krajů je zde především uváděna pro svoji vizuální přehlednost s umístěním kraje Vysočina, který nás bude také bezprostředně zajímat.

Jedním z velkých mezníků této práce je právě zákon o krajích a nebo jak se někdy uvádí o krajském zřízení číslo 129/2000 Sb. ze dne 12. dubna 2000. Proč právě tento mezník je tak podstatný a rozhodující? Poněvadž dále uváděné statistiky budou kopírovat období i teritorium.

Autor dokládá souvislosti tohoto zákona s daným tématem citací paragrafu 1, odstavce 3, kde je doslovně uvedeno „...**kraj pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů, při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem**“

³⁴⁾ <http://web.uhk.cz/cvp/kraje/symbkraj.htm> ze dne 28.10.2008.

vyjádřený v zákonech a jiných právních předpisech ...“. Z tohoto paragrafu je vyslána jasná a zřetelná zpráva státu k nově vzniklému kraji, že budou mít především svoje povinnosti vůči svým občanům.

Dále si představíme i nově vzniklý kraj Vysočina. Kromě grafické názornosti přidáme několik demografických údajů, aby byla realita dokonalá.

Nové administrativní členění České republiky platné od 1.1.2000³⁵⁾

Samotný název kraje Vysočina přímo souvisí s jeho rozlohou v podstatné části Českomoravské vrchoviny. Nadmořská výška je kolem osm set metrů. Rozkládá na ploše 6 796 km², celkový počet obyvatel je 513 195 s hustotou zalidnění 75 lidí na km². Kraj má pět okresů na pomezí Čech a Moravy. Výhodná dopravní infrastruktura ve

³⁵⁾ <http://www.rozhlednyunas.cz/mapa/vysocina/>.

středu České republiky mezi Prahou a Brnem s protínající dálnicí D 1. Silná tradice průmyslové výroby - dřevozpracující, sklářský, strojnický, kovodělný, textilní, nábytkářský, potravinářský průmysl. Výjimečně příznivé podmínky pro produkci mléka, brambor, řepky v souladu s produkční schopností lesních porostů. Samozřejmě bychom mohli pokračovat dále s představováním a vyjmenováváním dalších specifík tohoto kraje, ale pro základní představu každého čtenáře se jsou uvedené informace dostačující.

Druhým velkým mezníkem této práce je zákon o rodině č. 94/1964 Sb., resp. jeho podstatná novelizace č. 91/1998 Sb. ze dne 3.4.1998. Tato novela se především zabývá zavedením nového institutu tzv. společné, popřípadě střídavé výchovy dětí oběma rodiči. Specifikace je uvedena v paragrafu 26 citovaného zákona. I když zmiňovaná střídavá péče není hlavní myšlenkou této práce, přesto tato novelizace je svým způsobem zajímavá a proto ji autor pro svoji práci použil.

Ještě jedna poznámka ke střídavé péči je na místě, protože pravděpodobně dobrý záměr legislativy zatím vyzněl tak trochu na prázdno, jelikož zatím v praxi moc nefunguje. Autor ve své praxi se zatím s případem střídavé péče osobně nesetkal, ale dle získaných informací od pracovníků OSPOD zatím tato možnost nepronikla do podvědomí rodičů. K tomu, aby střídavá nebo společná péče přinášela své ovoce, musí být nejen především připraveni rodiče, ale to podmiňují některé další faktory jako je například vzdálenost domovů obou rodič, nestálost prostředí pro děti, časové intervaly pobytu dětí u jednoho z rodičů atd. Je nutné znovu opakovat, že sice střídavá a nebo společná péče není a nebude páteří této práce, zákon o rodině i její citovaná novelizace je tou pravou páteří této práce.

Především z těchto důvodů bude výchozím bodem pro další uváděné statistiky právě rok 1998 a dále se budeme pohybovat až do pozic loňského roku, tedy do konce roku 2007. Jednotlivé statistiky roku 2008 nejsou kompletně k dispozici, tak tento rok nebude v této práci zohledněn.

3.1 Hodnocení získaných podkladů

Abychom mohli vyhodnotit všechny sebrané podklady a ukazatele v závislosti na jednotlivých letech od roku 1998 do roku 2007 včetně informací, které byly vybrány a propočítány z jednotlivých ukazatelů České republiky, kraje Vysočina a lokální oblasti Velkého Meziříčí, byly autorem sestaveny tyto názorné a přehledné tabulky.

První tabulka nás uvede do problému a vymezíme si absolutní hodnoty v České republice a od těchto výsledků budeme pokračovat stále k menší oblasti až se dostaneme k lokální oblasti a ke stanovené hypotéze.

Tabulka č. 1³⁶⁾

Česká republika										
Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Sňatky	5502	5352	5532	5237	5273	4894	5144	5182	5286	57157
	7	3	1	4	2	3	7	9	0	
Rozvody	3236	2365	2970	3158	3175	3282	3306	3128	3141	31129
	3	7	4	6	8	4	0	8	5	

Na základě shromážděných podkladů z publikovaných statistik Českého statistického úřadu se autor zaměřil již na dříve zdůvodněné období od roku 1998 až po současnost a vybral počty sňatků, které byly v příslušném roce uzavřeny a pro porovnání také hned počet rozvodů téhož roku.

Jistě by bylo velmi zajímavé a poučné, pokud si promítneme počty sňatků a rozvodů ke konkrétnímu roku a porovnáme s nejzásadnějšími společenskými událostmi a nebo s osobními úspěchy a nebo prohrami.

V této chvíli opět autor připomíná, že tato tabulka je prezentována pro svoje absolutní čísla a pro další názorné porovnání s dalšími tabulkami a zjištěnými veličinami na menším území České republiky.

³⁶⁾ http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_hu.

Druhá tabulka bude sledovat stejné hodnoty, tedy počty sňatků a rozvodů, tentokrát ale pouze v jednom kraji České republiky a to v kraji Vysočina.

Tabulka č. 2³⁷⁾

Kraj Vysočina										
Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Sňatky	2670	2612	2625	2516	2566	2368	2394	2428	2393	2580
Rozvody	979	938	1148	1182	1170	1235	1206	1247	1224	1252

Samozřejmě, že i v této druhé tabulce, která se zabývá počty sňatků a rozvodů v kraji Vysočina, lze najít zajímavé hodnoty. Lze porovnat jednotlivé roky a lze polemizovat o tom, který byl pro rodinu příznivější a který byl naopak pro uzavření manželství kritický.

A teď k třetí, poslední a nejdůležitější tabulce celé této práce, která je zaměřena na lokalitu Velkého Meziříčí.

Tabulka č.3³⁸⁾

Velké Meziříčí										
Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Sňatky	61	67	60	61	61	70	48	53	57	55
Rozvody	26	33	26	33	30	32	29	37	37	29
+hypotéz a	14	16	12	22	20	17	11	18	19	13
-hypotéza	12	17	14	11	10	15	18	19	13	16

Autor tuto třetí tabulku obohatil o další dvě položky, které nebylo jednoduché zjistit, protože tyto statistiky nebyly nikde přímo dostupné. Tyto hodnoty byly

³⁷⁾ http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_hu.

³⁸⁾ Statistická ročenka kraje Vysočina 2007, tabulka 531.

dopočítávány z podkladů Městského úřadu Velké Meziříčí, Policie ČR Velké Meziříčí a podkladů Okresního soudu Žďár nad Sázavou.

Položka +hypotéza nám vlastně prezentuje rodiny a jejich členy, které si vlastními silami poradili s touto novou situací a zvládli vztahy mezi bývalými partnery i vztahy ke svým dětem. Autor tyto čísla hodnotí jako kladná, protože jsou ve prospěch vyslovené hypotézy – **je více rodin, které tuto podstatnou záležitost dovedou vyřešit samy na podkladě dostatečných sociálních návyků a zachovalých rodinných vztahů.**

Druhá položka –hypotéza je vlastně pravým opakem, jistým zápolem citované hypotézy a proto ji autor také podbarvil pro lepší názornost a grafickou přehlednost celé tabulky. Tyto položky mám vyvracejí stanovenou hypotézu a také tyto čísla lecos vypovídají o rodinách a jejich dětech, bohužel v opačném, negativním směru. Nic v životě není jen bílé a příjemné a proto je nutné počítat i s těmito zápory a snažit se je vymazat a nebo alespoň snížit a přiblížit k nule. V tomto řádku jsou ještě více zvýrazněny úplně ty negativnější čísla, která nejvíce odporují hypotéze a vlastně v těchto bodech ji vyvrací.

Z poměrů obou čísel je ale zřejmé, že to bude ještě trvat několik roků, možná desítek let nebo možná ještě déle, než lidé přijdou na nějakou novou formu soužití tak, aby rozchody nebyly tak bolestivé, neřešitelné a především pro děti se nalezne nějaké lepší a daleko citlivější řešení.

Na tyto výsledky se lze podívat z více stran a také lze tyto jednotlivé čísla různě prezentovat. Autor nechce trhat jednotlivé myšlenky nad jednotlivými čísly a proto celá analýza a hodnocení získaných podkladů bude provedena v další části, která se bude přímo a jenom věnovat této problematice. Budeme postupovat a porovnávat jednotlivé počty ze všech vyjádřených tabulek a dále se pokusí autor vše vyhodnotit v souladu se svými zkušenostmi.

3.2 Vyhodnocení hypotézy

Nejprve se opětovně vraťme k hypotéze - **je více rodin, které tuto podstatnou záležitost dovedou vyřešit samy na podkladě dostatečných sociálních návyků a zachovalých rodinných vztahů.**

Tato hypotéza tedy předpokládá, že z celkového počtu rozvodů je více rodiny, které jsou schopny svými silami zvládnout tuto novou situaci a vše po rozvodu zvládnout ku prospěchu nejen obou bývalých partnerů, ale především ku prospěchu dětí, které jsou zasaženy vždy nejcitlivěji.

Z minulosti máme nemálo zkušeností s tím, že každá čísla, každé statistiky lze vždy vykládat dvojím a nebo spíše potřebným způsobem tak, jak je v oné době potřebné a žádoucí. Proto autor sebral hodnoty průřezem několika roků a nezaměřil se pouze na jeden náhodně vybraný rok, který by mohl celou věc jistě dosti zkreslit.

Přes jisté zkušenosti se autor přesto rozhodl na tyto hodnoty podívat tak trochu ze dvou stran, i když druhý popsany pohled bude pro celou jeho práci samozřejmě rozhodující. Nejprve ale jakýsi pokus o kladný pohled shora dolů.

Pokud si tabulku rozdělíme po jednotlivých vertikálách s příslušným rokem, tedy začneme z pozice počtu sňatků a postupem budeme postupovat směrem dolů k celkovým počtům rozvodů a potom k dalším dvěma, ať již kladným položkám a nebo záporným položkám hypotézy. Pro lepší názornost jsou převažující záporné hodnoty vyznačeny tučným písmem.

Z tohoto horního pohledu to zase nevypadá tak špatně. Když porovnáme počet sňatků a rozvodů, můžeme obecně konstatovat, že přibližně jedna polovina sňatků vůbec se nepřiblíží k situaci, kdy by rodina musela řešit problémy s rozvodem, problémy se svěřením a výživou svých dětí. Je tato přibližná polovina dost a nebo málo? Na tuto otázku není úplně jednoduchá odpověď. Autor tuto otázku hodnotí v kontextu současných možností a schopností rodiny a dle jeho názoru to není tak úplně špatný poměr. I když lze o tomto tvrzení velmi silně polemizovat a jistě by puritáni obou zásadních polarit s tímto nesouhlasili.

Autor dále vysvětluje, proč vlastně ta přibližná polovina těchto „úspěšných sňatků“ není tak málo, jak by se mohlo někomu zdát. Abychom byli objektivní, tak k této polovině musíme ještě přidat počet rozvodů, které jsou v tabulce označeny jako +hypotézy. Jsou to sice rodiny, které nebyly schopny svůj ideální stav udržet, došlo

k rozvodu, ale zde se předpokládá schopnost vzájemného vyřešení. Pod těmito čísly jsou tedy schovány sice bývalé rodiny, ale jsou to rodiny, které byly schopny se na novou situaci podívat střízlivým pohledem a na základě svých návyků a schopností se jim podařilo vše vyřešit. V těchto číslech předpokládáme nebo spíše nejsou informace, že zde byl nutný zásah státu. Toto je nutné kladně hodnotit především ve směru k dětem. Pokud tedy obě prezentované hodnoty sečteme, blížíme se nepochybně ke dvěma třetinám z celku. To už musí uznat i ti největší odpůrci, že tyto čísla nejsou sice absolutní, ale také nejsou tak špatná a alarmující.

Vraťme se k hlavnímu hodnocení, budeme sledovat naši pomyslnou vertikálu ze spodní strany tabulky. Pro hypotézu jsou rozhodující dva poslední řádky celé tabulky a to hodnoty označené +hypotéza a –hypotéza. Znaménka nám názorně ukazují, která čísla hovoří pro hypotézu a které hovoří proti hypotéze. Poslední řádek uvádí tedy hodnoty proti hypotéze, tučně značená čísla signalizují, že ten příslušný rok je hypotéza vyvrácena.

Pokud se pozorně zadíváme na hodnoty v tabulce, tak došlo k velmi zajímavé skutečnosti. Počet kladných hodnot i záporných hodnot je stejný, tedy ve sledovaném období deseti roků je pět let, kde je hypotéza potvrzena a druhých pět let, kdy je vyvrácena. Jak tedy správně vyhodnotit tuto hypotézu na pozadí zjištěných skutečností a propočítaných hodnot z jednotlivých podkladů. Jinými slovy lze tedy konstatovat, že vyslovená hypotéza není potvrzena a ani vyvrácena.

Na základě těchto získaných podkladů jsme vlastně zjistili, že se počty rodin, které jsou schopny vše vyřešit dle hypotézy jsou přibližně stejné, jak počty rodin, které k řešení potřebují zásah státní instituce. Pouze v tom či onom roce se jazýček poloviny přikloní na jednu či druhou stranu.

Pokud provedeme projekci výsledků hypotézy se sociální pedagogikou, tak se o budoucnost tohoto oboru nemusíme bát, protože z výsledků posledních roků nevyplývá žádné enormní zlepšení a proto těchto pracovníků a odborníků bude i nadále rozhodně třeba. I kdyby se potvrdila skeptická prognóza v tom, že sociální pedagog přímo nebude moci vstoupit a nebo nevstoupí přímo do těchto a jiných sociálních problémů, bude jistě nevyčísitelným přínosem odborné znalosti sociální pedagogiky ostatním zainteresovaným pracovníkům.

3.3 Hodnocení vlastních zkušeností – kazuistika

Pro svoji práci autor vybral z velkého množství případů nebo spíše příběhů dvě modelové situace, které se až příliš šablonovitě v mnohých případech opakují a právě proto je vybral. Modelové situace jsou o vztazích mezi lidmi, neboli kazuistický přístup z latinského casus – případ.

Tak tedy k první „klasické“ situaci, která po rozvodu mezi bývalými manžely a jejími dětmi nastává. V konkrétní situaci budeme sledovat na jedné straně muže, kterému pro lepší názornost říkejme třeba pan Josef. Jedná se o běžného muže středních let, s nijak výraznou a výstřední fyzickou schránkou, kterých vidáme každý den bezpočet a ani se za nimi neohlédneme. Pokud se ale podíváme očima pana Josefa, tak si ani v manželství a ani teď po rozvodu nedělá žádné problémy s tím, že by se měl přizpůsobit a nebo nějakým způsobem snažit vzniklou situaci řešit. S bývalou ženou nekomunikuje, o své dítě se nezajímá a pokud je učiněn pokus o kontakt pro řešení situace, tak se do poslední chvíle snaží vyhnout. Když se prostě nechce, tak to nejde. V takovém případě se může druhý partner snažit sebe více, ale většinou žádné úspěchy nedosáhne. Co mu zbývá? Obrátit se na státní orgány, aby i ony zkusily štěstí v boji s arogancí a nezájmem.

Pan Josef je podnikatelem a za živnostenský list ve smyslu nákup zboží za účelem dalšího prodeje, se v dnešní době dá schovat hodně činností. Každým rokem jeho účetnictví končí v hluboké ztrátě, takže by mohl v nás vzbuzovat jistou lítost. Ale jak ho litovat, když nakonec přijede čistě a slušně oblečen v luxusním voze. Pro jistotu není majitelem vozu, i když ho užívá každý den pro svoji potřebu. Od takového pana Josefa potom slyšíte, že je velký chudák, který si bude muset na dlužné výživné půjčit od svých nebohých rodičů, kteří jsou na tom také špatně. Nakonec, aby předešel trestnímu stíhání, dlužné výživné jednorázově zaplatí a vše začíná nanovo.

U takových lidí, jak jsme si představili pana Josefa, tak by zřejmě neuspěl vůbec nikdo, protože pan Josef je člověk neuznávající žádnou autoritu a při rozhovoru naberete dojem, že si neváží nikoho a ničeho. Nebudeme daleko od pravdy, když si povšimneme toho, že si prakticky neváží ani sebe sama. Zde je každá rada drahá, ale zabrala zde pouze jedna jediná věc a to strach z vězení. Nic jiného na pana Josefa neplatí a to jen v tu chvíli, kdy by se mohl jeho případ dostat k soudu. Proto vše probíhá v těchto periodách. Pan Josef se nezajímá o své dítě, výživné neplatí a čeká, až jeho

bývalá manželka podá trestní oznámení a rozběhne se trestní řízení. Nejprve se nějakou dobu snaží hrát o čas, ale nakonec dlužné výživné vždy doplatí. Vše skončí, ale to je pouze začátek další periody, protože pan Josef opět dále výživné nehradí. A tak se to stále opakuje a zřejmě bude opakovat, pokud jejich dítě nebude dospělé a samostatné.

Úvaha v tomto případě by spíše měla směřovat ke změně trestného činu zanedbání povinné výživy dle § 213/1 trestního zákona, k jeho opakovanému naplnění, aby orgány činné v trestním řízení nebyly pouhými buditeli pro pana Josefa a jemu podobné, že se mají opět alespoň na chvíli zajímat o své dítě. Samozřejmě by bylo nejlepší na konci konstatovat, že by v téhle pozici mohl prospět, uspět nějaký prostředník jako je například sociální pedagog, ale to si po osobních zkušenostech autora s panem Josefem nedovoluje ani vyslovit.

Druhý případ bude v mnohém stejný, ale s podstatně jiným, opačným výsledkem a pro hmotné zabezpečení dítěte ještě horší, než ten první případ. Autor tento příběh vybral z osobních důvodů a dlouhodobé znalosti poměrů v této rodině.

Budeme sledovat osud další rodiny, který rozhodujícím způsobem ovlivnil její otec a bývalý manžel pan Standa. Ale vraťme se na úplný začátek, kdy v této rodině bylo vše v pořádku a o rozvodu by nespekulovali ani ti největší skeptici. Pan Standa žil pro svoje děti, po práci spěchal domů a vše bylo v pořádku.

Ke zlomu dochází, kdy změnil své zaměstnání a jako řidič začal zajíždět na Slovensko. Tato trasa se mu stala do jisté míry osudová a jak se později ukázalo, vlastně osudem celé rodiny. U našich sousedů se potkal s ženou, která ho nakonec následovala a vrátila se zpět do svého rodného města. Pan Standa odešel od svých dětí, opustil rodinu, ale potom náhle těžce předvídatelný zlom. Nešel za ženou, která se vlastně kvůli němu vrátila ze Slovenska a musela si zde hledat nové bydlení, zaměstnání a veškeré zázemí.

Z pana Standy se přes noc stal bezdomovcem. Zanechal svého zaměstnání, ukončil komunikaci s rodinou, začal se pohybovat v podivné i čtyřprocentní menšině a proto nebylo divné, že i tento případ skončil trestním řízením.

Autor z dřívější známosti se snažil s panem Standou promluvit a myslel si, že je schopen ho ovlivnit tak, aby pro začátek zvládnul alespoň svoji vyživovací povinnost ke svým dvěma dětem. Nepodařilo se! Už to nebyl dřívější kamarád, pan Standa se díval nepřítomným pohledem bez nějakého hlubšího zájmu vzniklou situaci řešit. Byl na něm viděn nezájem o veškerou realitu vůbec. Neprojevil ani zájem o pomoc při nalezení

zaměstnání v oboru řidiče. Prostě nezájem o nic, pouze netečné mlčení a neskutečný nezájem. Ani vysvětlení situace s možnými následky pana Standu z této agonie nijakým způsobem nevyvedlo. Nezájem, lhostejnost, rezignace.

Dalším podstatným milníkem této rodiny bylo velmi těžké poranění jejich syna, který při hře vylezl na nákladní vagón a byl zasažen elektrickým proudem. Jeho poranění bylo velmi vážné. Matka paní Marie se domnívala, že snad toto velké neštěstí přivede pana Standu opět domů a k zájmu o rodinu jako dříve. I ona se mýlila! Ani taková událost jeho dítěte ho nepřivedla k zodpovědnosti.

Když ani tento zásadní zlom v této rodině nepřiměl k nějaké reakci pana Standu, tak paní Marie se rozhodla, že už dále nebude svému bývalému manželovi dávat šanci a začala si zařizovat svůj život jiným směrem. Až potud stále doufala a věřila, že se stane zázrak a pan Standa se vrátí ke své původní rodině.

Průběh tohoto případu v mnohém podobný, ale konec daleko méně příznivý, než byl v prvním případě. Pokud se pan Standa vyjadřuje k neplacení výživného, tak slibuje dlužnou částku uhradit. Z čeho ji ale může uhradit, když žádné finance nemá a o práci nemá zájem. Alternativní trest se minul účinností, tak vlastně pan Standa svůj pobyt na svobodě střídá s pobytem za mřížemi. Vzhledem k majetkovým poměrům nepřichází exekuce v úvahu. Dlužné výživné se hromadí, řešení se odkládá na neurčito. A co děti, zatím mají smůlu. Pokud se nestane zázrak, jediným jejich východiskem je dospělost a samostatnost.

Oba tyto skutečné případy mají mnoho rozdílného, ale také mnohé společné. Každý státní orgán, který do dění rodin zasáhl, tak provede pouze nejnutnější opatření, rozhodnutí a více se o rodinu nezajímá. Při dnešním trendu úspory pracovníků a množství případů se ani více nemůže jednotlivým případům věnovat. Právě v této oblasti by se dalo s většinou rodičů i dětí pracovat a postupem času je opět přivést alespoň na bližší společnou notu a tak by se mnohdy mohlo vyřešit mnoho problémů za podstatně přijatelnější atmosféry a minimalizovat tak negativní dopad na děti. V tomto místě může stát cítit jistý dluh vůči svému vlastnímu základu, což je bezesporu právě rodina. Je to jistá půda, kde by mohl v blízké budoucnosti najít uplatnění právě sociální pedagog, ale to pouze v případě, že si společnost včas tuto věc uvědomí a nebo spíše bude vůbec chtít uvědomit a „dluh“ k nastupující generaci řešit. Současný prvořadý ekonomický tlak tomu zatím moc nepomáhá. Doufejme, že si to uvědomíme včas?!

3.4 Dílčí závěr

Autor se v této části bakalářské práce zabývá zjištěnými skutečnostmi a jednotlivými čísly sňatků a rozvodů. Tato práce je především zaměřena na naše podmínky, ale v této části jsou přímé specifikace od celku jako je celá Česká republika směrem k menším celkům až po samotné město Velké Meziříčí. Pro lepší orientaci a vizuální představitivost jsou jednotlivé regiony představeny pomocí map.

Další zásadní skutečnost v této části jsou dva důležité letopočty a to rok 1998 a rok 2000. V prvním případě o zásadní mezník nového územního uspořádání, které je upraveno v zákoně číslo 129/2000 Sb. ze dne 12. dubna 2000 o krajském uspořádání. Tyto nové územní celky s posílením svých pravomocí v mnohém vystupují samostatně a v určitých případech dostaly i více samostatnosti od státu jako takového.

Druhým podstatným mezníkem této práce je a v podstatě musí být zákon o rodině číslo 94/1964 Sb., ale jde o jeho novelizace číslo 91/1998 Sb. ze dne 3.4.1998. Tato novela je především spojována se zavedením nového institutu tzv. společné, popřípadě střídavé výchovy dětí oběma rodiči, ale ono to není tak úplně přesné. Je zde cítit snaha o intenzivnější ochranu dětí po rozvodu a také opět odděluje řízení o rozvodu a řízení o úpravě poměru k nezletilým dětem. Tato novela jako prakticky každá novela postihuje a upřesňuje další nové případy, které bylo třeba s rozvojem společnosti řešit.

Autor především pomocí těchto dvou citovaných zákonů zasadil svoji práci do časového, ale i prostorového kontextu. Bylo by možné jmenovat některé zákony, které předcházely dnešnímu platnému zákonu o rodině, ale pro tuto práci nejsou až tak podstatné. Samozřejmě z hlediska právního je zde třeba jmenovat i další zákony, které mají blízko k této problematice. Nebudeme ale opětovně opakovat další související zákony, které již byly v této práci citovány a nějakým způsobem představeny.

Další část patří mezi ty nejdůležitější a nejhlavnější části celé této práce. Jsou zde prezentovány tři zásadní tabulky, které nám pomohou vyřešit jistý problém, který si autor dal za úkol na samém začátku celé své práce.

První tabulka dává každému pozornému čtenáři jistý náhled a přibližně mantinely, které může v našich poměrech v této problematice očekávat a také si může porovnat jistou přiměřenost a nebo specifičnost s menšími územními celky. O druhé tabulce s hodnotami sňatků a rozvodů kraje Vysočina musíme konstatovat prakticky to

stejně, opět jsou zde uvedeny pro jisté dokreslení a případného porovnání dalších výsledků. Nejdůležitější je samozřejmě třetí tabulka, která kromě hodnot pro porovnání počtů sňatků a rozvodů, především přináší zásadní informace potřebné pro stále sledovanou hypotézu. V této tabulce již jsou uvedeny čísla, která nám jasně ukazují, jak to vlastně s hypotézou dopadlo. Záleží jak se na statistiku podíváme, ale autor se domnívá, že pohled na jeden konkrétní rok by bylo dosti zkreslující a proto se rozhodl o delší časové období, i když v tomto delším časovém horizontu, jsou hodnoty dosti rozdílné. Přesnější rozbor a hodnocení celé tabulky je uvedeno v předchozí části a proto přejdeme k dalšímu hodnocení a to ke kazuistice.

Autor z mnoha a mnoha případů vybral dva svým způsobem specifické případy, kdy vlastně oba svým průběhem i závěrem vyvracení hypotézu. Na druhou stranu i tyto dva případy mají dosti společného a pro naši hypotézu jsou oba v tzv. „tmavých číslech“.

První případ s panem Josefem, jeho bývalou manželkou a dítětem, je svoji stále se opakující periodou řádově asi po dvou létech, autorovi známý až dost. Právě na tomto případě je perfektně vykreslen případ nebo spíše případy, které sice státní instituce jsou schopny řešit a vyřešit, ale pouze v momentální rovině. Každá instituce si udělá svoji část celé procedury, ale nějaké komplexní řešení z toho nevyplyne. Proto také dochází k opakovanému naplňování skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy dle § 213/1 trestního zákona. Podezřelý nebo spíše pachatel Josef nakonec splní svoji povinnost pouze ze strachu z případné represe státu.

Druhý případ s panem Standou je žánrově odlišný, ale pro autorovu hypotézu vlastně úplně stejný. Z pohledu zajištění dětí v této rodině je ale tento případ horší, protože pan Standa nikdy dlužné výživné neuhradí. Neuhradí to především z důvodu, že žádné peníze nemá a také ho asi nikdo nedonutí k tomu, aby si je legálním způsobem opatřil.

Oba případy a desítky dalších případů po celé naší vlasti jsou řešeny podobně a nebo dokonce stále stejným, strohým způsobem. Největším nepřítelem těchto případů je vlastně čas, neustálý spěch a nedostatek času jednotlivých zainteresovaných orgánů. Pokud by se mohl a nebo měl angažovat sociální pedagog se svými znalostmi a schopnosti, tak dle názoru autora by to mohlo být právě v tomto místě.

Závěr

Celou práci jsem zaměřil na současnou rodinu, postavení této rodiny v dnešní společnosti se všemi sociálními i právními aspekty. Především na řešení problému nebo spíše problémů po rozvodu v souvislosti s dohodou o výživném mezi rodiči a nebo naopak dalšího řešení pomoci státních institucí.

Všechny tyto skutečnosti jsem deklaroval již na samém počátku v projektu této práce, kde mimo jiné jsem stanovil i hypotézu - **je více rodin, které tuto podstatnou záležitost dovedou vyřešit samy na podkladě dostatečných sociálních návyků a zachovalých rodinných vztahů.**

V této práci sice hovořím o současné rodině, o postavení rodiny v dnešní společnosti, ale pro nezkrácené a co možná nejobjektivnější porovnání jsem použil delší časový interval, který jsem samozřejmě podpořil logickými mezníky pro tuto práci nepostradatelnými.

Počátek práce jsem z pohledu časové osy opřel o dva důležité roky a to rok 1998 a 2000. Jako první podstatný mezník je zákon číslo 129/2000 Sb. ze dne 12. dubna 2000 o krajském uspořádání. Tímto novým uspořádáním se podstatně mění situace ve směru k jisté decentralizaci a větší samostatnosti těchto územních celků. Druhým takovým pomyslným mezníkem je zákon o rodině číslo 94/1964 Sb. a to jeho novelizace číslo 91/1998 Sb. ze dne 3.4.1998. I když tato novela je především spojována se společnou, popřípadě střídavou výchovou dětí oběma rodiči, ale já v tom spíše vidím snahu o větší ochranu dětí po rozvodu a také opět odděluje řízení o rozvodu a řízení o úpravě poměru k nezletilým dětem. Na vývoj, nové potřeby v nových podmínkách musí zákonodárce nějakým způsobem reagovat. Ve většině takových případů tento stav proto vede k další novele zákona.

Abych se mohl seriózně vyjádřit ke stanovené hypotéze, musel jsem případné výsledky pro a nebo proti ní vyjádřit jasnými čísly, která jsou sesbírána na základě reálných podkladů. Tyto hodnoty, které jsem užil ve svých tabulkách, jsou počty od Českého statistického úřadu, Městského úřadu Velké Meziříčí, odboru sociálních věcí a zdravotnictví, Policie ČR Obvodní oddělení Velké Meziříčí a Okresního soudu ve Žďáře nad Sázavou. Pro maximální objektivitu práce jsem čerpal a porovnával z více zdrojů tak, abych se dostal k co možná nejpřesnější statistice a aby potvrzení a nebo vyvrácení hypotézy bylo na jistém vědeckém základě. Na základě svých pracovních

zkušeností jsem spíše předpokládal, že přece jenom bude hypotéza ve většině sledované době spíše potvrzena, ale jednotlivá čísla ukazují spíše konkrétní odlišnost jednotlivých roků, než nějaký sourodý časový vývoj.

V kapitole vyhodnocení hypotézy jsem se obšírněji zabýval získanými hodnotami čísel, které hovořily pro a proti stanovené hypotéze. V závěru chci na toto vyhodnocení navázat a na zjištěné podklady jednotlivých roků se pokusím podívat nebo je interpretovat ze tří základních pohledů.

Ve své práci jsem použil již několikrát zmiňovanou hypotézu a proto první pohled směřuji z hlediska filozoficko-metodologického. Aby mohla být hypotéza zavedena, musí existovat určitý teoretický problém. Prostudoval jsem požadavky na hypotézu a potom jsem ji navrhnul v citovaném tvaru. Hypotézu jsem testoval na základě empiricky ověřitelných důsledků. Na základě zjištěných hodnot nemohu říci, že by se důvěra v hypotézu zvýšila, ale ani to, že by byla vyvrácená.

Musím se přiznat, že po osobních a především pracovních zkušenostech s řešením výživného po rozvodu v trestním řízení, jsem sám spíše věřil v konečné potvrzení mé hypotézy. Po zjištění skutečnosti si musím své mínění trochu poopravit. I když podle výkladu pana docenta Radvana je věda k hypotézám převážně skeptická a jejím cílem není jejich potvrzení, ale spíše snaha o jejich vyvrácení.³⁹⁾

Na druhém místě je pohled z hlediska práva a platných právních norem. Z pohledu svého profesního zařazení, je mi tenhle pohled samozřejmě nejbližší. Pokud jsou rodiče schopni se samostatně dohodnout o svěření do výchovy i stanovení výše výživného druhého rodiče, je to určitě to nejlepší i z pohledu práva. V opačném případě se postupuje dle právních ustanovení, které jsou v účinnosti v době spáchání popisovaného jednání. Potom se právo snaží alespoň napravit vzniklý stav tak, aby se ty záporná čísla trochu zmírnila, i když pro moji hypotézu to již nemá až takový význam. I když v některých případech se právu podaří nakonec dosáhnout svého a stav tak alespoň dodatečně napravit, přesto jsou to čísla záporná a vyvracející tuto hypotézu. Tato situace spíše hovoří ve prospěch pohledu následujícího.

Třetím a posledním pohledem je náhled očima sociální pedagogiky. Tady musím hned na počátku konstatovat, že z pohledu sociální pedagogiky můžeme vidět daleko širší úhel pohledu, než to z pohledu filozofie a nebo práva, kde přece jenom jsou to pohledy spíše buď a nebo a jinou možnost nepřipouští. Sociální pedagogika je

³⁹⁾ Kučera, J., Radvan, E. Vybrané problémy metodologické vědy. IMS Brno, 2005. s. 65 – 70.

v tomto směru podstatně velkorysejší a také dává větší prostor pro zainteresované subjekty. Už proto, že sociální pedagogika se může honosit tzv. „transdisciplinárností“, která vychází, navazuje na poznatky a spolupracuje s řadou obecných i speciálních vědních oborů.⁴⁰⁾

Dalším podstatným zjištěním je důležitost rodiny jako socializačního činitele, což dokazuje i tato práce, kde je rodina středem celého děje a je zde zvýrazněna její důležitost a nezastupitelnost v celé společnosti, ať se jednalo o minulost, současnost a nebo půjde o budoucí soužití. Kromě nejdůležitější rodiny musím jmenovat ještě úlohu prostředí v souvislosti s výchovným prostředím.

Pokud se dívám na výsledky hypotézy a celé této práce z pohledu sociální pedagogiky, tak jmenování činitelů v kladném a nebo záporném ovlivňují vše podstatné kolem sledované rodiny. Každý „dluh“ těchto činitelů se později vždy neblaze projeví a svým způsobem se promítne v záporných číslech hypotézy. A že dluhy byly a jsou, to ukázaly výsledky celkem jasně a pravděpodobně nás „dluhy“ budou pronásledovat i do budoucna.

Historie sociální pedagogiky je poměrně dosti dlouhá a i když i u nás prošla různými historickými obdobími, přesto odborná literatura o současné sociální pedagogice hovoří především ve dvojí tendenci. Pro současnou pedagogiku je samozřejmě důležitý sociální pedagog jako takový, ale také dobré znalosti této problematiky i ostatních pedagogů a jiných zainteresovaných pracovníků, kteří mohou včas a rozhodujícím způsobem ovlivnit výchovu, vzdělání i život každého z nás. Tedy být dobrým sociálním pedagogem nemusí být pouze profesionální sociální pedagog samotný, ale mnohý pracovník v dalších příbuzných odvětvích může v této oblasti hodně pomoci.

Z výsledků hypotézy a vlastně i na základě vlastních dosud získaných zkušeností je poměrně jasně vidět, že je nezbytný další vývoj sociální pedagogiky pro formování rodiny a celé společnosti. I když je socializace celoživotní proces se uskutečňuje především sociálním učením, tak dnešní společnost cítí, že to nestačí a snaží se i určitým nátlakem dosáhnout společenského přizpůsobení. Proto je také například v jednání zvýšení trestní sazby za zanedbání povinné výživy. Některé náznaky jsou již signalizovány zprávami, které hovoří o novém trestním zákoně od roku 2010. Na základě získaných výsledků v této práci bych v tomto směru rád navázal a pokračoval ve své diplomové práci.

⁴⁰⁾ Kraus, B., Poláčková, V. et al., *Člověk, prostředí, výchova*, Brno: Paido, 2001. s. 4.

Resumé

Autor této bakalářské práce si dle svých profesních a osobních zkušeností vybral téma „*Společenská efektivita práva - současná česká rodina v rovině právního a sociálního vývoje*“.

V první části této práce je vlastně řešeno základní postavení rodiny v současné naší společnosti. Tato rodina je dále představena nejen z pohledu sociálních aspektů, ale i právního postavení ve společnosti se specifikací některých vybraných zákonů, které jsou přímo spjaty s touto problematikou.

Druhá část práce se zabývá přechodem od této rodiny v současné společnosti k jejímu rozpadu, kde jsou především řešeny faktory a způsoby rozchodu bývalých partnerů a dopad na jednotlivce a především na děti. Opět je rozpad rodiny řešen nejen ze základních specifik, ale i z pohledu sociálních a především z pohledu právního ustanovení. Není zanedbatelný ani pohled na takový vývoj rodiny ze strany každého z rodičů.

Pro třetí část bylo nutné si specifikovat kromě naší společnosti jako celku i další menší územní celky jako je kraj Vysočina a především region Velkého Meziříčí, který je pro autora nejzřetelnější. Pro komplexní porovnání byly vypracovány také tři tabulky dle uvedeného území a především ve třetí tabulce je řešena hypotéza – **je více rodin, které tuto podstatnou záležitost dovedou vyřešit samy na podkladě dostatečných sociálních návyků a zachovalých rodinných vztahů**. V této části bylo provedeno vyhodnocení hypotézy s celkem nerozhodným výsledkem. Autor do výsledků zapracoval vlastní kazuistiku dvou případů.

V závěru je vyhodnocena citovaná hypotéza z pohledu tří výrazných hledisek pohledů. První takový zajímavý pohled je filozoficko-metodologický. Druhý pohled je samozřejmě právní a třetí sociálně pedagogický. Kromě těchto pohledů je udán i jistý další směr pokračování v tomto započatém tématu.

Anotace

V úvodní kapitole se tato práce zabývá významem rodiny v té obecnější rovině v dnešní společnosti. Soustředí se také na základní, sociální a právní postavení rodiny. Velká pozornost je věnována jednotlivým důsledkům rozvodu rodiny. Mimo jiné popisuje i pohled a stanoviska obou rodičů na problematiku rozvodu a dalšího soužití s dětmi.

Dále práce shrnuje jednotlivé získané poznatky jak v republikovém, tak i v lokálním měřítku. Důraz je kladen na hypotézu a její hodnocení. Nedílnou součástí jsou osobní zkušenosti autora včetně kazuistiky. V závěru je vyhodnocení celé práce se třemi zásadními pohledy na výsledky a směrem dalšího bádání.

Klíčová slova

Společnost, rodina, rodiče, muž, žena, mladiství, dítě, vývoj, výchova, potřeba, právo, stát, soud, život, mravnost, povinnost, způsobilost, zodpovědnost, podpůrnost, důsledek, rozvod, výživné, hodnocení, statistika, svěřeni do péče, sociální pedagog.

Annotation

The introductory chapter of this bachelor work deals with significance of a family in a general level of today's society. It aims at basic, social and legal status of a family as well. Great attention is paid to particular consequences of a divorce. Moreover, it also describes a view of and attitude of both parents to matters associated with a divorce and further coexistence with children.

Furthermore, the work summarizes individual acquired findings both on a national and a local scale. Emphasis is laid on hypothesis and its assessment. Author's personal experience including cases form an integral part of the work. In the conclusion there is evaluation of a whole study with three fundamental views of findings and trends of further research.

Keywords

Society, family, parents, man, woman, adolescent, child, development, education, need, law, state, court, life, morality, duty, capability, responsibility, support, consequence, divorce, alimony, evaluation, statistics, fosterage, social pedagogue.

Seznam použité literatury a pramenů

1. Cibulec, J. : Soužití tří generací, Práce, Praha 1980.
2. Kejdová, M., Vaňková, Z. Právo a sociální politika.
3. Kraus, B., Poláčková, V. et al., *Člověk, prostředí, výchova* , Brno: Paido, 2001.
4. Křivohlavý, J., Já a ty o zdravých vztazích mezi lidmi. Druhé vydání Praha:Avicenum, 1986.
5. Kučera, J., Radvan, E. Vybrané problémy metodologické vědy. IMS Brno, 2005.
6. Satirová, V., Kniha o rodině, první vydání 1994, ISBN 80-901325-0-2.
7. Sekot, A., Sociologie v kostce, Brno: 2006, Paido, ISBN 80-7315-126-X.

Prameny a jiné zdroje

1. Listina základních práv a svobod číslo 2/1993 Sb. ve znění dalších změn a novel.
2. Úmluva o právech dítěte číslo 104/91 Sb.
3. Ústava České republiky číslo 1/1993 Sb. ve znění dalších změn a novel.
4. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí číslo 359/1999 Sb.
5. Zákon o rodině číslo 97/1963 Sb., ve znění dalších změn a novel.
6. Statistická ročenka kraje Vysočina 2007.
7. [Http://cs.wikipedia.org/wiki/Rodina](http://cs.wikipedia.org/wiki/Rodina) ze dne 15.5.2008.
8. [Http://www.umpod.cz/predpi.htm](http://www.umpod.cz/predpi.htm)
9. www.gotquestions.org/cesky/rozvod-druhe-manzelstvi.html ze dne 26.5.2008.
10. <http://ireferaty.lidovky.cz/?tit=rozvody-mazelstvi&ss=3280&id-s> ze dne 26.9.2008.
11. <http://caha.euweb.cz/esej.htm> ze dne 25.9.2008.
12. <http://www.ochrance.cz/dokumenty/dokument.php?back=/pomoc> ze dne 9.3.2008.
13. [Http://web.uhk.cz/cvp/kraje/symbkraj.htm](http://web.uhk.cz/cvp/kraje/symbkraj.htm) ze dne 28.10.2008.
14. [Http://www.rozhlednyunas.cz/mapa/vysocina/](http://www.rozhlednyunas.cz/mapa/vysocina/).
15. [Http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_hu](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_hu).

Seznam příloh

Příloha č. 1	Hlavní stránka pro podklady všech tří tabulek
Příloha č. 2	Mapa nového administrativního členění kraje Vysočiny

[Český statistický úřad - oficiální stránky](#)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD
NA PADESÁTÉM 81, 100 82 PRAHA
10
tel.: 274 051 111 (ústředna)

http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/analytikum_us Demografická

ročenka krajů 1998 až 2007

- Kód: 4027-08

Jazyková verze: cz | [eng](#)

Informační služby: tel: 274052304

e-mail: infoservis@czso.cz

Kontakt: Ing. Vladimír Polášek

e-mail: vladimir.polasek@czso.cz

[Objednat publikaci](#)

[Úvod](#)

[WordPDF](#)

[Metodické poznámky](#)

[WordPDF](#)

[Tab. 1 Počet obcí podle velikosti](#)

[ExcelPDF](#)

Tab. 2 Přehled pohybu obyvatelstva

Archiv:

- rok 2008 | [1998 až 2007](#)
- rok 2007 | [1991 až 2006](#)
- rok 2006 | [1991 až 2005](#)
- rok 2004 | [1991-2003](#)

Zveřejněno dne: 21.7. 2008

Data jsou platná ke dni zveřejnění publikace.

[Mapa webu](#) | [Prohlášení o přístupnosti](#)

Aktualizováno dne: 3.8. 2008

Český statistický úřad, Na padesátém 81, 100 82 Praha 10; tel.: 274 051 111 (ústředna)

© Český statistický úřad, 2008

Rozhledny u nás

<http://www.rozhlednyunas.cz>

[Úvod](#) [Rozhledny](#) [Mapa](#) [Zajímavosti](#) [Přihlášení](#)

[Mapa celé ČR](#) |

Kraje: [Hl.m.Praha](#) [Středočeský](#) [Karlovarský](#) [Ústecký](#) [Liberecký](#) [Královéhradecký](#)
[Pardubický](#) [Vysočina](#) [Jihočeský](#) [Plzeňský](#) [Jihomoravský](#) [Olomoucký](#) [Zlínský](#)
[Moravskoslezský](#)

.:**Mapa rozhleden - Kraj Vysočina:**.

 Načítám mapu...

Warning: mysql_fetch_assoc(): supplied argument is not a valid MySQL result resource in `/home/http/rozhlednyunas.cz/www/mapa.php` on line 36